

6. SINIF

SOSYAL BİLGİLER

DERS NOTLARI

Kamber EKİNCİ
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

1. ÜNİTE

BİREY ve TOPLUM

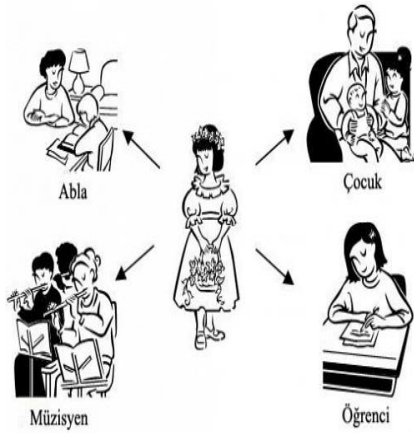
DEĞİŞEN ROLLERİMİZ

Rol: Hayatımızda çeşitli gruplarda yer alırız. Yer aldığımız bu gruplarda bizden beklenen davranışlara rol adı verilir.

Değişen Rollerimiz

- ✓ Roller, içinde bulunduğumuz gruplara göre farklılık gösterebilir. Aile içinde çocuk, abla, kardeş rolündeyken müzik grubunda müzisyen, okulda öğrenci rolündeyizdir.
- ✓ Rollerimiz gruplara göre farklılık gösterdiği gibi, zaman içerisinde de değişim gösterebilir. Zaman içerisinde kardeşimiz olduğunda ağabey-abla rolünü ediniriz.
- ✓ Okulda öğrenci oluruz, zaman geçip mezun olduğumuzda ise artık mesleğimizin getirdiği rollere sahip oluruz. Zaman içerisinde rollerimizde değişiklikler olmaya devam eder ya da var olan rollerimize ek olarak yeni roller ediniriz.

KÜLTÜRÜMÜZLE YAŞIYOR VE GELİŞİYORUZ

Toplumsal Birlikteliğimiz

Aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümüne **toplum** denir

Toplunun oluşabilmesi ve varlığını sürdürebilmesi için ortak bazı kültürel unsurlara ihtiyacı vardır. Bu unsurlar şunlardır;

Din:

Kültürümüzün oluşmasında en önemli unsurlardan bir tanesi **dinimizdir**. Dinimize göre yaşam tarzımızı belirleriz ve buna göre yaşamaya çalışırız. Dini bayramlarımız, dini günlerimiz, ibadet yerlerimiz toplumsal birlikteliğin sağlanmasında ve insanların bir araya gelmesinde önemli bir yere sahiptir.

Dil:

Toplumsal birlikteliğin sağlanmasında ve kültürümüzün nesilden nesile aktarılmasındaki en önemli araç **dilimizdir**. Atasözlerimiz, ninnilerimiz, türkülerimiz, tekerlemelerimiz, fıkralarımız, destanlarımız vb. Dil sayesinde kuşaktan kuşağa aktarılır. Bu yüzden dilimiz korumalıyız.

Tarih:

Toplumsal birlikteliği oluşturan en önemi unsurlardan biri de ortak **tarihtir**. Toplumumuz, tarih boyunca millî birlik ve beraberlik duygusu içerisinde hareket etmiş, zorlukların üstesinden birlikte gelmiştir. Çanakkale Savaşı ve Millî Mücadele dönemleri toplumsal birlikteliğe verilebilecek en güzel örneklerdendir.

Gelenek ve Göreneklerimiz:

Kültürel birlikteliği sağlayan unsurlardan geleneklerimiz ve göreneklerimiz toplumsal birlikteliğin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir. Yemeklerimiz, el sanatlarımız, düğünlerimiz vb. Gelenek ve göreneklerimizi oluşturur.

Mimari:

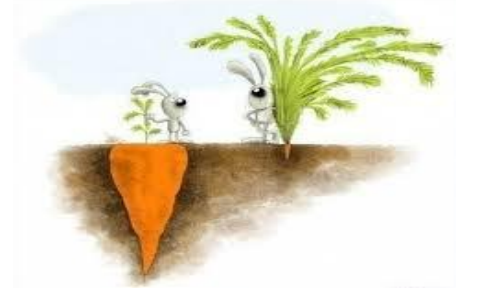

Kültürümüzün maddi unsurunu oluşturan mimari bölgelerimize göre farklılık gösterir. Eski dönemlerde yapılan camiler, medreseler, saraylar, kervansaraylar, hanlar, hamamlar vb. eserler bizlere tarihimiz hakkında bilgiler vermektedir. Ayrıca Safranbolu Evleri, Bursa Cumalıkızık, Ankara Beypazarı Evleri tarihi evlerimizin yoğun olduğu yerlerdir.

ÖN YARGILARIMI KIRIYORUM

Ön Yargı:

Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin yargı, peşin hüküm, peşin fikir ön yargı olarak tanımlanmaktadır.

Kalıp Yargı:

Kalıp yargı ise “Halkın bir grup hakkındaki inancı, bir grubun başka bir grup hakkındaki duygusallaşmış, tecrübeyle çok az değişmiş olan inancı.” olarak tanımlanmaktadır. Kalıp yargılar herhangi bir ırka ve dini inanca olabileceği gibi cinsiyete karşı da olabilir. Örneğin kızlar futbol oynayamaz, erkekler güzel yemek yapamaz gibi.

Ayrımcılık:

Ön yargılarımız ve kalıp yargılarımızı yıkmazsak bu durum ayrımcılığa neden olur. İnsanları fiili olarak dışlarız, bu kişileri aramıza almak istemeyebiliriz bunun sonucunda da birliktelik sağlanmaz hatta toplumda huzursuzluk yaratır, kavgalara, çatışmalara, savaşımlara sebep olabilir

Bu yüzden toplumsal anlamda birliktelik sağlamak istiyorsak ön yargılarımızı, kalıp yargılarımızı bir kenara bırakmalıyız. Tüm insanları dini, inancı, düşüncesi, ırkı, cinsiyeti ne olursa olsun olduğu gibi kabul etmeliyiz. Ancak bu şekilde toplumsal birlikteliği sağlayabiliriz

BİRLİKTE DAHA GÜÇLÜYÜZ

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma:

Bir toplumda bireylerin birbirlerine duygu, düşünce ve ortak çıkarlarla bağlı olmasına; bu doğrultuda da birbirlerine yardımcı olmalarına sosyal yardımlaşma ve dayanışma denir.

Geçmişten günümüze toplumumuzda sosyal yardımlaşmayı ve dayanışmayı destekleyen birçok faaliyet göze çarpmaktadır.

Esnafların yardımlaşması ve dayanışmasını içinde bulunduran **Ahilik Teşkilatı**,

Osmanlı Devleti'nde köşe başlarında bulunan ve insanların yoksullar için üzerine ya da içerisine para bıraktığı **sadaka taşları** ya da köylerimizde hâlâ geçerliliğini sürdüren **imece** sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın iyi birer örneğidir.

Günümüzde de tarihimizdeki bu güzel örneklerden bazılarının şekli değişse de hâlâ devam ettirmekteyiz. Ülkemizin zor durumlardan geçtiği koranavirüs günlerinde zengin kişilerin yoksul insanların bulunduğu bölgelere giderek bakkallardaki veresiye defterlerini kapatmaları, askıda ekmek uygulamaları bunlara örnek verilebilir.

Sivil Toplum Kuruluşları:

Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyen birçok sivil toplum kuruluşu faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunların başında Kızılay olmak üzere Mehmetçik Vakfı, Darülaceze, Türk Hava Kurumu gibi pek çok vakıf kuruluşu bulunmaktadır.

SORUNLARIMA ÇÖZÜM BULUYORUM

Günlük hayatımızda çeşitli sorunlarla karşılaşabiliriz. Bu sorunların çözümü için de haklarımız sorumluluklarımız ve özgürlüklerimiz çerçevesinde gerçekleştirmeliyiz.

Hak:

“Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç” anlamındadır.

Örnek; Yaşama Hakkı, Eğitim Hakkı, Sağlık Hakkı vb.

Bizlerin nasıl hakları varsa çevremizde yaşayan insanların da hakları bulunmaktadır. Kendi hakkımızı savunurken diğer insanların haklarını da çiğnememiz gerekir.

Sorumluluk:

“Kişinin davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi...” anlamındadır.

Örnek; Ödev yapmak, çevremizi temiz tutmak, derse zamanında gelmek vb.

Sorumluluklarımızı yerine getirmemiz, toplumsal yaşamın düzenli ve sorunsuz bir şekilde devamlılığına sağlar.

Özgürlük:

“Her türlü etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet” anlamındadır.

Örnek: Düşünce Özgürlüğü, Haberleşme Özgürlüğü, Din ve Vicdan Özgürlüğü vb.

Özgürlükler sınırsız değildir. Başka birisinin özgürlüğünün başladığı yerde bizim özgürlüğümüz biter.

Haklarımız ve özgürlüklerimiz kısıtlandığı durumlarda bunların çözümü için yasal çerçevesinde şu yollara başvururuz.

- ✓ İlgili kuruma dilekçe hakkımızı kullanarak başvuru yapabiliriz.
- ✓ İnternet sitelerinde yer alan bilgi edinme istek ve şikâyet formunu doldurabiliriz.
- ✓ Telefonla şikâyet hattını arayabiliriz.

2. ÜNİTE KÜLTÜR ve MİRAS

DESTAN ve YAZITLARDA TÜRKLER

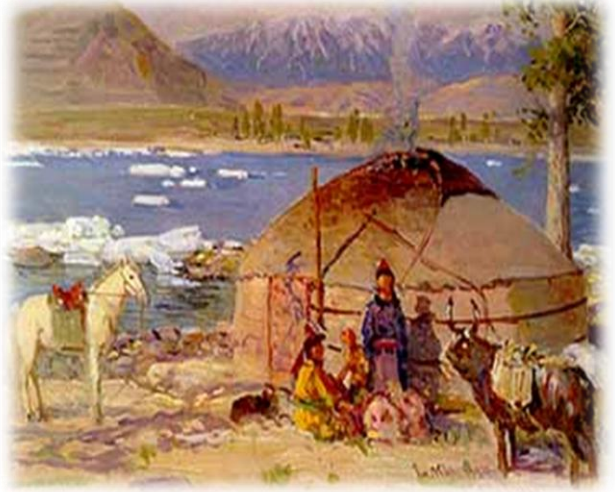
Türklerin İlk Yurdu Orta Asya (Türkistan)

Türklerin ilk yurdu Orta Asya'dır. Orta Asya;

Doğuda **Kingan Dağları**, batıda **Hazar Gölü**, kuzeyde **Altay Dağları**, güneyde ise **Hindikuş ve Karanlık Dağlar** ile çevrili olan bölgenin adıdır.

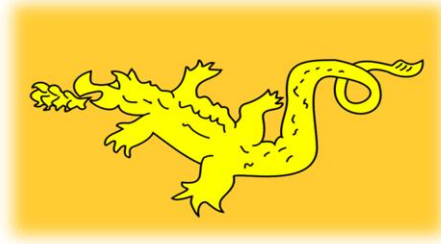

- ✓ Sert karasal iklimin yaşandığı bölgenin bitki örtüsü bozkırdır. Yıl boyunca çok az yağış alan bölgede, kış mevsimi boyunca sıcaklıklar -50 derecenin altına düşmektedir.
- ✓ Orta Asya'nın bu zorlu coğrafyası, Türklerin yaşam şekillerini ve kültürünü şekillendirmiştir. Karasal iklimin bitki örtüsü olan bozkır, Türklerin hayvanlarını otlatabilmesi için geniş bir imkân sunmuştur. Ancak tarıma elverişli alanların azlığı nedeniyle tarımsal faaliyetler gelişmemiştir.
- ✓ Buna bağlı olarak Türkler göçebe bir yaşamı benimsemişlerdir. Keçeden yaptıkları büyük çadırlarda yaşayan Türkler; koyun ,at, sığır gibi hayvanları beslemişlerdir. Hayvanlarına otlak bulabilmek için yıl içerisinde yaylak ve kışlak adı verdikleri yerlere göç etmişlerdir.
- ✓ Ayrıca Orta Asya'nın bu zorlu şartları, Türklerin savaşçı ve teşkilatçı bir millet olmalarını sağlamıştır. Türkler bu özellikleri sayesinde Orta Asya'da, her biri dünya tarihinde çok önemli yere sahip olan devletler kurmuşlardır. Bu devletlerden bazıları ; **Asya Hun Devleti**, **I. Köktürk Devleti**, **II. Köktürk Devleti** ve **Uygur Devleti**'dir.

Orta Asya İlk Türk Devletleri

Asya Hun Devleti:

- ✓ Tarihte bilinen **ilk Türk devletidir**.
- ✓ Kurucusu, **Teoman**'dır
- ✓ Merkezleri Orhun ve Selenga Nehirleri arasındaki **Ötügen**'dir.
- ✓ Teoman Çin üzerine seferler düzenlemiş bunun sonucunda Çinliler bu seferleri durdurmak amacıyla **Çin Seddi**'ni yapmışlardır.
- ✓ En parlak dönem **Mete Han** dönemidir. (M.Ö. 209 – M.Ö. 174)
- ✓ Mete Han döneminde bütün Türk kavimleri ilk kez bir bayrak altında toplanmış, Çin'e seferler düzenleyerek Çin'i vergiye bağlamıştır.
- ✓ Mete Han tarihte ilk kez orduda **onluk sistemi** uygulayarak ilk düzenli orduyu oluşturmuştur.
- ✓ Ekonomik açıdan büyük önem taşıyan **İpek Yolu** kontrol altına alınmıştır.
- ✓ **Oğuz Kağan Destanı** Hunlara aittir.
- ✓ Mete Han'ın ölümünden sonra devlet zayıflayarak doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrıldı. Batı Hunları Karadeniz'in kuzeyine göç ederek **Kavimler Göçü**'ne neden olurken Doğu Hunları Çin hâkimiyetine girdi.

Kavimler Göçü

Kuzey Hunların, Balamir yönetiminde Hazar Denizi ve Karadeniz'in kuzeyinden batıya göç edip Tuna Nehrine kadar ilerlemesi, önüne çıkan bazı kavimlerin batıya kaçıp Roma İmparatorluğuna sığındığı yer değiştirme olayına

Kavimler Göçü denir.

Kavimler Göçünün Sonuçları:

- ✓ Türk kültürü Avrupa'ya taşındı.
- ✓ Roma İmparatorluğu ikiye ayrıldı
- ✓ İlk çağ bitti, Orta çağ başladı.
- ✓ Hunlardan kaçan kavimler Avrupa'nın sosyal yapısını değiştirdiler.
- ✓ Avrupa Hun Devleti kuruldu
- ✓ Feodalite rejimi(toprak hâkimiyetine dayalı devlet sistemi) kuruldu

Köktürkler (Göktürkler)

- ✓ Kurucusu **Bumin Kağan**'dır
- ✓ Başkenti **Ötügen**'dir
- ✓ **Türk adıyla** kurulan ilk Türk devletidir
- ✓ Bumin Kağan ülkenin doğusunu kendisi batısını kardeşi İstemi Yabgu ile yönetmiştir
- ✓ **İstemi Yabgu** İpek Yolu üzerinde hâkimiyet kurabilmek için önce Sasaniler'le birleşerek Akhunlar'ı yıkmış, sonra Bizans'la ittifak yaparak Sasaniler'i yenerek İpek Yolu'nu kontrol altına almışlardır
- ✓ En güçlü olduğu dönem **Mukan Kağan** dönemidir
- ✓ Mukan Kağan döneminden sonra taht kavgaları başlamış devlet doğu-batı olmak üzere ikiye ayrılmış daha sonra da Çin hâkimiyetine girmiştir.
- ✓ Çin hâkimiyetine girdikten kısa bir süre sonra **İlteriş (Kutluk) Kağan** öncülüğünde tekrar toparlanan Köktürkler **II. Köktürk Devleti**'ni kurdu.
- ✓ II. Köktürk Devleti'nin en parlak olduğu dönem **Bilge Kağan** dönemidir.
- ✓ Bilge Kağan döneminden sonra devlet zayıflamış ve 745'te Uygur, Karluk ve Basmler tarafından yıkılmıştır.
- ✓ **Ergenekon Destanı** ve **Orhun Yazıtları** Köktürklerle aittir

Orhun Yazıtları

- ✓ Türk tarihi ve edebiyatının bilinen **ilk yazılı** eseri Orhun Yazıtları'dır.
- ✓ II. Göktürk Devleti (Kutluk Devleti) döneminde dikilmiştir.
- ✓ Orhun Yazıtları, Türklerin bilinen ilk alfabesi olan 38 harfli **Göktürk Alfabesi** ile yazılmıştır.
- ✓ Orhun Yazıtları, **Bilge Kağan** (735), **Kültigin** (732) ve vezir **Tonyukuk** (727) adına dikilmiştir.
- ✓ 8. yüzyılda **Yolluğ Tigin** tarafından yazılmıştır.
- ✓ Yazıtlar Danimarkalı **Wilhem Thomsen** (Vilyım Tamsın) tarafından okunmuştur (1893).
- ✓ Orhun Yazıtları'nda; Göktürkler'in yıkılma sebepleri, Çinlilerle yaptıkları savaşlar, devletin yeniden nasıl kurulduğu, devlet adamlarının çabaları gibi konular anlatılır. Devlet adamlarına devlet yönetimi konusunda öğütler verir, iyi bir devlet adamının nasıl olması gerektiği konusunda bilgiler verir. Yani kendinden sonra gelen devlet adamlarına yol gösterici niteliğindedir.
- ✓ Orhun Yazıtları günümüzde **Moğolistan** sınırları içerisinde.

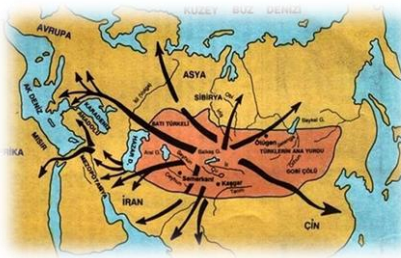
Uygurlar

- ✓ Kurucusu; Kutluk Bilge Kül Kağan'dır
- ✓ Merkezi; Ordubalık (Karabalsagun)
- ✓ Yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir
- ✓ Çinlilerden etkilenerek Maniheizm ve Budizm dinlerini benimsediler
- ✓ Maniheizm dininde et yemek yasak olduğu için savaşçılık özelliklerini kaybettiler
- ✓ Kâğıt ve matbaayı Çinlilerden alarak geliştirmişlerdir
- ✓ 18 harften oluşan Uygur Alfabesini kullanmışlardır
- ✓ Yerleşik hayata geçtikleri için mimari ve tarımda gelişmişlerdir
- ✓ Göç ve Türeyiş destanları vardır
- ✓ 740 yılında Kırgızlar tarafından yıkılmışlardır

Orta Asya'dan Yapılan Göçler

Göçlerin Sebepleri:

- ✓ Kuraklık (en önemli sebep)
- ✓ Salgın hayvan hastalıkları
- ✓ Komşu devletlerin baskısı (Çin, Moğol vb.)
- ✓ Otlak, mera arayışı
- ✓ Türk boyları arasındaki mücadeleler
- ✓ Nüfus artışı

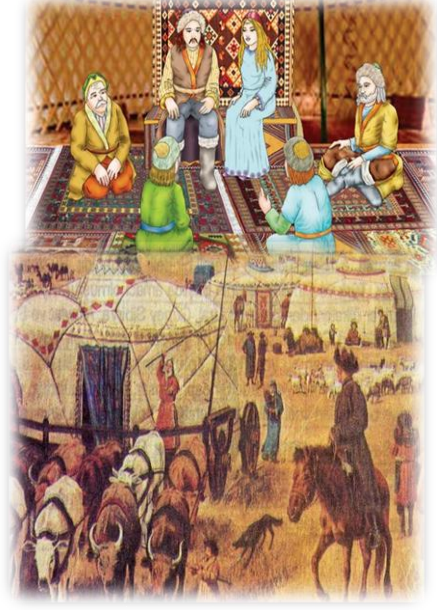
Göçlerin Sonuçları:

- ✓ Yeni vatanlar bulunmuştur.
- ✓ Birçok Türk devleti kurulmuştur.
- ✓ Kültür etkileşimi sonucu medeniyete katkıda bulunmuşlardır.
- ✓ Kalabalık nüfuslarla ve farklı dinlerle karşılaşan bazı Türk boyları benliklerini kaybetmişlerdir. (Macarlar, Bulgarlar gibi)
- ✓ Gittikleri bölgelerdeki topluluklara, hayvanları evcilleştirmeyi, tarım faaliyetlerini ve madenciligi öğretmişlerdir.

Orta Asya Türk Devletlerinde Kültür ve Uygarlık

- ✓ Devletin başında **han, hakan kağan** adlı hükümdarlar bulunurdu
- ✓ Hükümdarlık **babadan oğla** geçerdi
- ✓ Hükümdarlık yetkisinin tanrı tarafından verildiğine inanılır buna **kut** adı verilirdi
- ✓ Hükümdara **hatun** denen eşi yardımcı olurdu
- ✓ **Kurultay** denen mecliste devlet işleri görüşülürdü
- ✓ **Gök tanrıya** inanılırdı. Ölüler için **yuğ** törenleri yapılırdı
- ✓ Ölümünden sonra yaşama inanılır **kurgan** adı verilen oda biçiminde mezarlar yapılarak ölümler eşyalarıyla birlikte gömülürdü
- ✓ Mezarların başına yaşarken öldürdüğü düşman kadar **balbal** adı verilen heykeller dikilirdi
- ✓ 38 harfli **Köktürk**, 18 harfli **Uygur** alfabelerini kullanmışlardır
- ✓ Göçebe yaşamışlar, hayvancılık yapmışlardır. (Konar-göçer hayat) (**Uygurlar hariç**)
- ✓ **Şölen** denen yemekli eğlenceler yapılır, **kopuz** denen müzik aleti çalınır.
- ✓ Hukukta sözlü **töre** kuralları geçerlidir. Buna hükümdar da uymak zorundaydı

İSLAMİYET'İN DOĞUŞU ve YAYILIŞI

İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası

- ✓ Siyasi bir birlik yoktu kabileler halinde yaşarlardı
- ✓ Kabileler arasında kan davaları vardı ve savaşlar yaşanırdu
- ✓ Dini inanış olarak putlara taparlardı kız çocuklarını diri diri toprağa gömerlerdi
- ✓ İnsanlar arasında eşitlik yoktu. Kölecilik yaygındı
- ✓ İslamiyet öncesi yaşanan bu döneme **Cahiliye Devri** denilmiştir.

Hiz. Muhammed (s.a.v) Dönemi

- ✓ Peygamberimiz **571** yılında **Mekke**'de doğdu.
- ✓ Babası **Abdullah**, annesi **Amine**'dir.
- ✓ Babası Abdullah o doğmadan önce, annesi Amine ise küçük yaşta ölünce önce dedesi **Abdülmuttalip** sonra da amcası **Ebu Talip**'in korumasında büyüdü.
- ✓ 25 yaşında **Hiz. Hatice** ile evlendi.
- ✓ Kişilik özelliklerinden dolayı kendisine **Muhammed'ül Emin** (el-emin /Güvenilir Muhammed) dendi.
- ✓ Hiçbir zaman putlara tapmadı.
- ✓ İlk vahiy **610** yılında **Hira Mağarası**'nda geldi.(İlk inananlar **Hiz. Hatice, Hiz. Ali, Hiz. Ebubekir, Hiz.Zeyd**)
- ✓ İslamiyet'in yayılmasını önlemek isteyen Mekkelilerin baskıları üzerine 622 yılında Mekke'den Medine'ye **Hicret** (göç) yaşandı.

Hicret

622 yılında Mekkeli Müslümanlar artan baskıdan kurtulmak ve İslamiyet'i yaymak amacıyla Mekke'den Medine'ye göç ettiler. Hicret Arapça göç anlamına gelmektedir. Mekke'den Medine'ye göçenlere **"Muhacir"** (göçmen), Medinelilere de **Ensar** (Yardımcı) adı verilir.

Sonuçları:

- ✓ İslamiyet'i yaymak için uygun bir ortam bulunmuştur.
- ✓ Medine'de İslam Devleti kurulmuştur.
- ✓ Medine'de bulunan Yahudiler'le vatandaşlık antlaşması imzalanmıştır.
- ✓ Muhacir ile Ensar kardeş ilan edilmiştir.

Hiz. Muhammed (s.a.v) Döneminin Savaşları

Bedir Savaşı (624)

Sebebi:

- ✓ Mekkelilerin İslamiyet'i ortadan kaldırmak istemesi
- ✓ Müslümanların Mekke'de kalan malları için Mekke kervanlarının mallarına el koymaları

Sonuçları:

- ✓ Müslümanlar yendi.
- ✓ Müslümanların kendilerine güveni arttı.
- ✓ Mekkeli esirler 10 Müslüman çocuğa okuma-yazma öğretme şartıyla serbest bırakıldılar. (Eğitime verilen önemi gösterir.)

Uhud Savaşı(625)

Sebebi:

- ✓ Mekkeliler'in daha fazla kuvvetlenmeden Müslümanlar'ı yok etmek ve Bedir Savaşı'nın intikamını almak istemeleri.

Sonuçları:

- ✓ Tepelere yerleştirilen okçuların Hiz. Muhammed'in emrinin aksine tepeleri bırakmaları üzerine savaş kaybedildi (Hiz. Muhammed'e itaatın önemi anlaşıldı)

Hendek Savaşı(627)

Sebebi:

- ✓ İslamiyet'i yok etmek isteyen Mekkelilerin saldırısı.

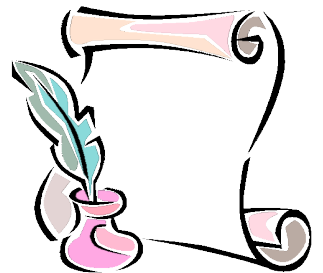
Sonuçları:

- ✓ Selman-ı Farisi adındaki İranlı bir Müslüman'ın teklifi üzerine Medine şehrinin surlarla kaplı olmayan açık yönü hendekle çevrildi
- ✓ Şehrin etrafının hendeklerle çevrili oluşu sebebi ile Mekkeliler geri çekildiler.
- ✓ Mekkeli müşriklerin son saldırı savaşısıdır.

Hudeybiye Antlaşması (628)

- ✓ Müslümanların Kabe'yi ziyaret etmek istemeleri üzerine yapılan görüşmeler sonunda imzalandı.

Önemi: Mekkeliler Müslümanların siyasi varlığını (bir devlet olduklarını) kabul ettiler.

Mekke'nin Fethi (630)

Sebebi:

- ✓ Mekkelilerin Hudeybiye Antlaşması'na uymamaları

Sonuçları

- ✓ Mekke ele geçirildi.
- ✓ Mekkelilerin büyük kısmı Müslüman oldu.
- ✓ İslam'ın yayılışı hızlandı.
- ✓ İslam Arabistan'daki en büyük dini ve siyasi güç oldu.

Veda Haccı ve Peygamberimizin Vefatı (632)

- ✓ Hz. Muhammed(s.av)'in son haccıdır.
- ✓ Son haccında insanlara evrensel mesajlar ileten **Veda Hutbesi**'ni söylemiştir.
- ✓ Özellikle insan hakları konusunda önemli tavsiyelerde bulunmuştur.
- ✓ Aynı yıl 8 Haziran 632' de vefat etmiştir.

Dört Halife Dönemi (632-661)

Hz. Muhammed (s.a.v)'in vefatından sonra ki döneme Dört Halife Devri denir. Bu dönemde halifeler seçimle başa geldikleri için bu döneme **Cumhuriyet Dönemi** denir.

İlk Halifeler: Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali

Hz. Ebubekir (632-634)

- ✓ Yalancı peygamberler, dinden çıkmak isteyenler ve zekât vermek istemeyenlerle uğraşıp otoriteyi sağladı.
- ✓ Kur'an-ı Kerim'i kitap haline getirdi.
- ✓ Irak alındı.
- ✓ Bizans ile Yermük Savaşı yapıldı, kazanıldı. (Suriye'nin fethine zemin hazırlandı.)

Hz. Ömer (634-644)

- ✓ Bizans'tan Suriye, Filistin, Mısır alındı.
- ✓ Sasaniler'den Irak, İran'ın büyük bölümü alındı.
- ✓ Kudüs fethedildi.
- ✓ Ordu, yönetim, adalet, maliye alanlarında düzenlemeler yapılarak yönetim kolaylığı sağlanmaya çalışıldı.
- ✓ Hicri Takvim hazırlanıp kullanılmaya başlandı.
- ✓ İran'ın fethi ile Türklerle komşu olundu.

Hz. Osman (644-656)

- ✓ Libya, Tunus fethedildi.
- ✓ İlk İslam donanması kuruldu, Kıbrıs fethedildi.
- ✓ Kur'an-ı Kerim çoğaltılıp dağıtıldı.
- ✓ Önemli görevlere kendi Emevi soyundan kişiler getirildiği için iç karışıklıklar çıktı.
- ✓ Müslümanlarla Türkler arasında ilk mücadeleler başladı.

Hz. Ali (656-661)

- ✓ Döneminde çok fazla görüş ayrılıkları oldu. Müslümanlar taraflara ayrıldı.
- ✓ Fetih hareketleri durdu.

Emeviler Dönemi (661-750)

- ✓ Yönetimde saltanat sistemine geçtiler. (Babadan oğula)
- ✓ İspanya, Horasan, Maveraünnehir, Kuzey Afrika'nın batısı alındı.
- ✓ Türklerin yoğun yaşadığı Buhara ve Semerkand'a İpek Yolu zenginlikleri nedeniyle akınlar yapıldı. (Fetihleri ticari çıkarlara göre yürüttüklerini gösterir.)
- ✓ Emevi ırkını üstün gördükleri için İslamiyet'in yayılışının yavaşlamasına sebep oldular ve bu sebeple 750 de Ebul Abbas tarafından yıkıldılar.

✓ Yönetime gelen Abbasi hâkimiyetini kabul etmeyenler İspanya'da **Endülüs** Emevi Devleti'ni kurup kültürel çalışmalar, mimari eserler, kütüphaneler ve medreseler yaptılar. (İslam kültürünü Avrupa'da tanıttılar)

Abbasiler Dönemi (750-1258)

- ✓ Emeviler'den bıkan halkın desteği ile yönetime geldiler.
- ✓ Daha hoşgörülü bir yönetim yürüttüler. (Türk- Arap mücadelesi azaldı, ilişkiler düzeldi.)
- ✓ Kültürel faaliyetlere önem verdiler.
- ✓ Özellikle Harun Reşit ve Memun döneminde Bağdat bilim ve kültür merkezi oldu. Tercümeler yapıldı.
- ✓ Dar'ül Hikme adlı okulda her dinden insan eğitim aldı.
- ✓ Çinlilerle yapılan Talas Savaşı (751) sırasında Türklerin Abbasi tarafında yer alması sonucu Çin'i yendiler.
- ✓ Arap ordularında yer alan Türkler adına savaşçılık

özelliklerinden yararlanıp Bağdat'ın kuzeyinde **Samarra** ile Anadolu sınırlarında tampon bölge oluşturmaları için **Avasım** adı verilen sınır kentleri kurarak buraya Türkleri yerleştirdiler.

✓ 1258 Moğol istilası ile yıkıldılar.

İSLAMİYET ve TÜRKLER

İslamiyet Öncesi Türklerde Genel Dini İnanış

Türkler İslamiyet inancına geçmeden önce Budizm, Şamanizm, Zerdüştlük, Manihaizm, Hristiyanlık ve Gök Tanrı gibi din ve inançları kabul etmişlerdir. Bunlar içinde en yaygın olanı Gök Tanrı inancıdır.

Türklerin İslamiyet'e Geçiş

Türklerle Müslümanlar arasındaki ilk komşuluk ilişkileri Dört Halife döneminde başlamıştır. Emeviler döneminde uygulanan Arap milliyetçiliği politikası ise Türk-Müslüman ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. Abbasilerle birlikte Türk-Müslüman ilişkileri iyileşmeye ve İslam dini de Türkler arasında yayılmaya başlamıştır. Abbasiler ile Türkler, 751 yılı **Talas Savaşı**'nda Çinlilere karşı birlikte savaşmışlardır.

Talas Savaşı (751)

Sebebi:

Çinlilerin ve Abbasilerin Orta Asya'ya egemen olmak istemeleridir

Sonuçları:

- ✓ Bu savaşta Türkler Çinlilere karşı Abbasileri desteklemiş ve Çinlilerin yenilmesinde etkili olmuştur.
- ✓ Orta Asya'da Çin egemenliği sona erdi, Türk-Arap mücadelesi sona erdi.
- ✓ Türklerin İslam dinini benimsemeleri hızlandı.
- ✓ Müslümanlar Çinlilerden kâğıt ve matbaayı öğrendiler.
- ✓ Türk-İslam Tarihi başladı.

Türklerin İslamiyet'i Kabul Etme Nedenleri

- ✓ İslam dini ile Gök Tanrı dini arasındaki benzerlikler
- ✓ İslamiyet'te ve Türklerde Ahiret inancının olması
- ✓ Türklerdeki Cihan Hâkimiyeti düşüncesi ile İslamiyet'teki Cihad anlayışının benzemesi
- ✓ İslamiyet'teki ahlak anlayışı ile Türklerin anlayışının benzemesi
- ✓ Abbasilerin hoşgörülü tutumu

İslamiyet'in Kabulü ile Meydana Gelen Değişiklikler

- ✓ Yerleşik hayat gelişti. (Köy ve şehirler oluştu.)
- ✓ Edebiyat, eğitim, sosyal-kültürel yaşamda İslami etkiler oluştu. (Türk-İslam kültürü)
- ✓ Türk sanatında İslami motifler oluştu.
- ✓ İslam'ın koruyuculuğu ve yayılması görevini üstlendiler.

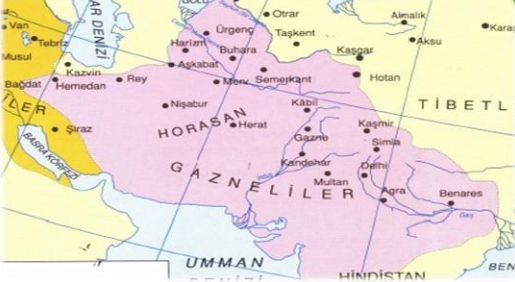
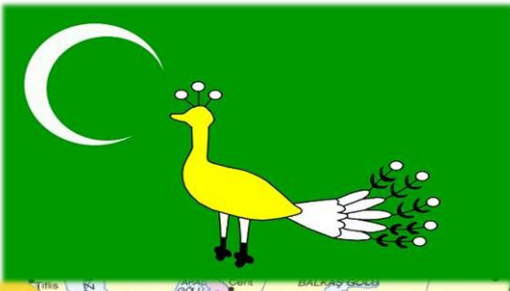
İlk Türk İslam Devletleri

Karahanlılar(840-1212)

- ✓ Karluk, Yağma ve Çiğil Türklerinden oluşuyorlardı
- ✓ **Bilge Kül Kadir Han** tarafından **Balasagun**'da kuruldu
- ✓ **İlk Müslüman** Türk Devletidir.
- ✓ Türkçe'yi resmi dil ilan etmişlerdir
- ✓ Türk İslam sentezi oluşturmuştur
- ✓ **Yusuf Has Hacib** tarafından yazılan **Kutadgu Bilig** (Mutluluk veren bilgi) adlı eserde dönemin hükümdarına öğütler vermektedir
- ✓ **Kaşgarlı Mahmut** ise Araplara Türkçe'yi öğretmek ve Türkçe'nin de Arapça kadar zengin bir dil olduğunu göstermek amacıyla ilk Türkçe sözlük olan **Divan-ü Lügati't Türk** adlı eseri yazdı
- ✓ 1212'de Harzemşahlar tarafından yıkılmıştır

Gazneliler(963-1187)

- ✓ Gazne Devleti, Afganistan'ın **Gazne** şehrinde kurulmuştur.
- ✓ Kurucusu **Alp Tekin**'dir.
- ✓ Gazneliler en parlak dönemini Sultan Mahmut döneminde yaşamıştır. Sultan Mahmut, İslamiyet'i yaymak için Hindistan'a 17 sefer düzenlemiştir. Bu seferler sonucunda Abbasi halifesi İslamiyet'e yaptığı katkılardan dolayı Gazneli Mahmud'a **Sultan** unvanını vermiştir. (Türklerde Sultan unvanını kullanan ilk hükümdar)
- ✓ Sultan Mahmud sarayında önemli bilim insanlarını ağırlamış özellikle Biruni'yi sarayının en değerli hazinesi olarak görmüştür
- ✓ Sultan Mahmut'tan sonra yerine Sultan Mesut geçmiştir
- ✓ Sultan Mesut, Selçuklularla **Dandanakan Savaşı'nı** yapmış ve devlet yıkılma sürecine girmiştir.
- ✓ 1187'de Gurlular tarafından yıkılmıştır

Büyük Selçuklu Devleti(1040-1157)

- ✓ Selçuklular Oğuzların **Kınık** boyundandır. (Osmanlılar Kayı boyundandı)
- ✓ **Tuğrul ve Çağrı** beyleri tarafından kurulan devlet, adını dedeleri Selçuk Bey'den almıştır
- ✓ Selçuklular'la Gazneliler arasında 1040 **Dandanakan Savaşı** sonucunda Selçuklular Gaznelileri yendi ve Büyük Selçuklu Devleti kuruldu
- ✓ Tuğrul ve Çağrı Bey kardeşler ülkenin başına geçtikten sonra Anadolu'ya akınlar düzenlediler.
- ✓ 1048 yılında Bizansla ilk savaş olan **Pasinler Savaşı** yapıldı ve bu savaşı Selçuklular kazandı
- ✓ **Sultan Alparslan** döneminde 1071 yılında Bizansla yapılan **Malazgirt Savaşı**'nın kazanılması sonucu Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı ve **Türkiye Tarihi** başladı

- ✓ En parlak dönemi **Sultan Melikşah** dönemidir. Dönemin en önemli devlet adamı **Vezir Nizamülmülk**'tür
- ✓ Nizamülmülk iyi bir devlet yöneticisinin nasıl olması gerektiğini anlatan **Siyasetname** adlı bir eser yazmıştır
- ✓ Ayrıca dönemin en önemli medresesi olan **Nizamiye Medreseleri** de Nizamülmülk'ün çalışmaları sonucunda açılmıştır.
- ✓ 1141 yılında Karahitaylarla yapılan **Katvan Savaşı** sonucunda yıkılış sürecine giren Selçuklular 1157 yılında yıkılmıştır

YENİ YURT ANADOLU

Anadolu'ya İlk Türk Akınları

Anadolu'ya ilk Türk akınlarını 4. yüzyılda Hunlar, 6. yüzyılda Sibir Türkleri yapmıştır. Ancak bu akınlar yerleşme amaçlı değildi.

Anadolu'yu yurt edinmek amacıyla gelen ilk Türkler Oğuzlardır. 11. yüzyılda Çağrı Bey, Anadolu'yu yurt edinmek amacıyla akınlara başlamıştır.

Pasinler Savaşı (1048)

Bu savaş Büyük Selçuklu Devleti ile Bizanslılar arasında yapıldı.

Sebebi:

- ✓ Bizanslıların Türklerin Anadolu'ya girmelerini engellemek istemeleridir.

Sonucu:

- ✓ Savaşı Selçuklular kazanmıştır. Bizans'ın Anadolu otoritesi zayıflamıştır.

Önemi:

- ✓ Pasinler Savaşı, Selçuklularla Bizanslılar arasında yapılan ilk savaştır.

Malazgirt Savaşı (26 Ağustos 1071)

Büyük Selçuklu Devleti (Alparslan) ile Bizanslılar (Romen Diyojen) arasında yapılan bir savaştır.

Sebebi;

- ✓ Bizans'ın Anadolu'ya yapılan Türk akınlarını önlemek, Türkleri Anadolu'dan atmak istemeleridir.

Sonuçları

- ✓ Savaşı Selçuklular kazandı
- ✓ Türkler Anadolu'ya yerleşmeye başladılar
- ✓ Türkiye Tarihi başladı

- ✓ Anadolu Türkleşmeye ve İslamlaşmaya başladı, Bizans baskısı sona erdi
- ✓ Bizans Avrupa'dan yardım istedi bu da **Haçlı Seferleri**'nin başlamasına neden oldu
- ✓ Anadolu'da ilk Türkmen beylikleri kuruldu.

Önemi:

- ✓ Malazgirt Zaferi'yle Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı ve Türkler Anadolu'ya yerleşmeye başladılar.

Anadolu'da Kurulan İlk Türk Beylikleri

Saltuklular (1072–1202)

- ✓ Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliğidir.
- ✓ Kurucusu Saltuk Bey'dir
- ✓ Erzurum ve Kars çevresinde kurulmuştur.

Danişmentliler(1080–1178)

- ✓ Anadolu'da kurulan ilk beyliklerin en güçlüsüdür.
- ✓ Kurucusu Danişmend Gazi'dir
- ✓ Kayseri, Sivas, Tokat, Çorum, Yozgat ve Malatya çevresinde kurulmuştur.
- ✓ Haçlılara karşı mücadele vermiştir.
- ✓ Anadolu Türk birliğine karşı en fazla direnen beyliktir.

Not: Danişmentliler tarafından Tokat'ta kurulan Yağıbasan Medresesi, Anadolu'da kurulan ilk medresedir.

Mengücekliler(1080–1252)

- ✓ Kurucusu Mengücek Gazi'dir
- ✓ Erzincan, Kemah ve Divriği dolaylarında kurulmuştur.

Not: Mengücekliler tarafından yapılan Divriği Ulu Camisi ve Darüşşifası, UNESCO tarafından korunması gereken dünya mirası listesindedir.

Artuklular (1102–1409)

- ✓ Kurucusu: Artuk Bey'dir
- ✓ Mardin, Diyarbakır, Hasankeyf ve Harput dolaylarında kurulmuştur.

Not: Artuklular Dönemi'nden kalan Diyarbakır'daki Malabadi Köprüsü, Dünya'nın en büyük taş kemerli köprüsüdür.

Çaka Beyliği (1081–1093)

- ✓ Çaka Bey tarafından İzmir ve çevresinde kurulmuştur.
- ✓ İlk denizci Türk devletidir. Bazı Ege adalarına da sahip olmuştur.

Not: Türk tarihinin ilk Türk denizcisi Çaka Bey'dir.

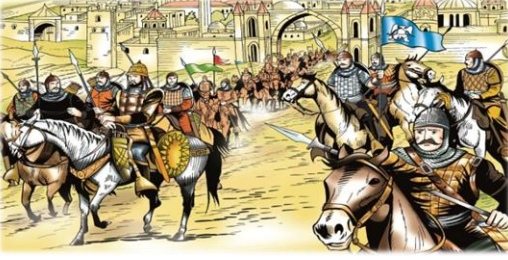
Türkiye (Anadolu) Selçuklu Devleti (1077–1308)

- ✓ Anadolu'da kurulmuştur.
- ✓ Kurucusu Kutalmışoğlu Süleyman Şah'tır.
- ✓ Devletin ilk başkenti **İznik**'tir. I. Kılıçarslan Dönemi'nde İznik ve Batı Anadolu'nun kaybedilmesiyle başkent **Konya**'ya taşındı.
- ✓ Anadolu Selçukluları, denizcilğe ve deniz ticaretine önem verildi.
- ✓ II. Kılıçarslan Dönemi'nde 1176 tarihinde Miryakefalon Savaşı yapıldı.

Miryakefalon Savaşı;

Bizans ile Türkiye Selçuklu Devleti arasında yapıldı.

Sebebi;

✓ Bizanslıların, Türkleri Anadolu'dan çıkarmak istemeleridir.

Sonuçları;

- ✓ Savaşı, Selçuklular kazandı.
- ✓ Türkler saldırıya Bizanslılar savunmaya geçtiler.
- ✓ Anadolu kesin Türk yurdu haline geldi, Avrupalılar Anadolu'ya Türkiye demeye başladılar,
- ✓ Bizanslıların Türkleri Anadolu'dan atma umutları sona erdi,

Kösedağ Savaşı (1276):

Moğollar ile Selçuklular arasında yapılmıştır

Sebebi:

✓ Moğolların Anadolu'yu ele geçirmek istemesi

Sonuçları:

- ✓ Selçuklular yenildi.
- ✓ Anadolu Selçuklu Devleti yıkılma sürecine girdi,
- ✓ Anadolu Türk birliği bozuldu,
- ✓ Türklerin Batı ilerleyişi durdu,
- ✓ Anadolu'da yeniden beylikler dönemi başladı.

Haçlı Seferleri(1096–1270)

Avrupalıların din adamlarının önderliğinde birleşerek Hristiyanlarca kutsal sayılan Kudüs, Antakya, İskenderiye gibi yerleri almak amacıyla düzenledikleri seferlere "Haçlı Seferleri" denir.

Türklerin Anadolu'dan atılması, Balkanlara geçmelerinin önlenmesi ve Akdeniz ile bağlantılarının kesilmesi amaç olarak alınmıştır.

Nedenleri

- ✓ Türklerin hızla Anadolu'yu ele geçirmesi ve batıya doğru yani Avrupa'ya doğru ilerlemesi ve Avrupa'nın bunu engellemek istemesi
- ✓ Asıl sebep ise. Yoksul fakir Avrupalıların doğunun (Türklerin ve Arapların) zenginliklerini ele geçirmek istemesidir.
- ✓ Kudüs'ü kutsal toprakları ele geçirmek istenmesi.

Yapılan Haçlı Seferleri

I. Haçlı Seferi: Kudüs Haçlıların, İznik ve Batı Anadolu Bizans'ın eline geçti.

II. Haçlı Seferi: Haçlılar Selçuklular tarafından bozguna uğratıldı.

III. Haçlı Seferi: Savaş, Selahattin Eyyubi'nin Kudüs'ü ele geçirmesiyle başladı. Haçlılar yenildi

IV. Haçlı Seferi: Haçlılar İstanbul'u işgal ederek Latin İmparatorluğunu kurdular.

Haçlı seferlerin sonuçları:

- ✓ Papaya olan güven azaldı. (Dini)
- ✓ Türklerin batıya olan ilerleyişi yavaşladı Derebeylik sistemi zayıfladı(Siyasi)
- ✓ Kâğıt, matbaa ve pusula Avrupalılar tarafından öğrenildi (Kültürel)
- ✓ Doğu batı arasında ticari faaliyetler arttı. (Ekonomik)

MEDENİYETE YÖN VEREN YOLLAR

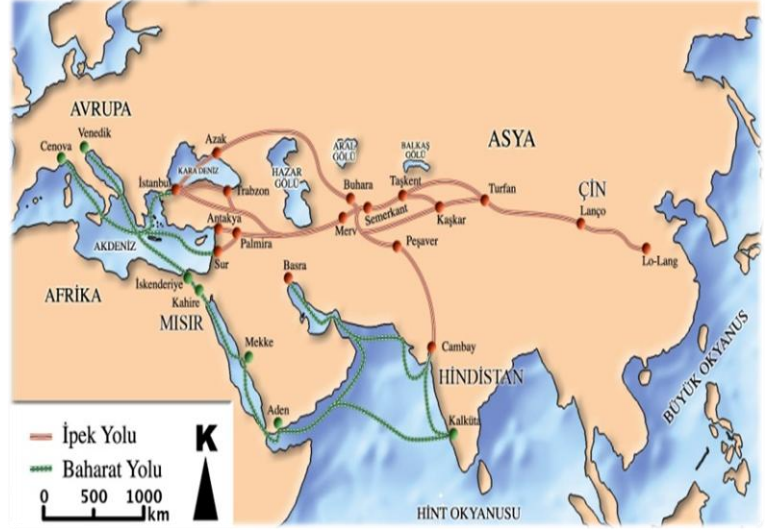
Avrupa, özellikle Haçlı Seferleri sonucu doğunun zenginlikleri ve kaliteli ürünleriyle tanışınca Avrupa’da bu ürünlere büyük bir talep doğmuş ve tarihî ticaret yolları yapılmıştır. Bu ticaret yollarından en önemlileri **İpek ve Baharat Yollarıdır**.

İpek Yolu:

İpek Yolu tarihte ilk olarak Çin ve Roma imparatorlukları arasında bağlantı sağlayan bir yol olarak yer almıştır. Çin’den başlayıp Orta Asya ve Anadolu üzerinden Avrupa’ya uzanan İpek Yolu’nda yoğun bir şekilde ipek, porselen, kâğıt, baharat ve değerli taşlar taşınmıştır.

Baharat Yolu

Hindistan’dan başlayarak İran Körfezi ve Irak üzerinden Suriye limanlarına uzanan, Kızıldeniz yoluyla Süveyş, Akabe ve İskenderiye’ye, oradan da Avrupa’ya ulaşan ticaret yoluna “Baharat Yolu” adı verilmiştir. Baharat ticareti; tarçın, kakule, zencefil ve zerdeçal gibi ürünlerin satışı ile ön plana çıkmıştır.

İpek Yolu ve Baharat Yolu’nun Dünya İçin Önemi

- ✓ İpek Yolu ve Baharat Yolu’nda yolculuk yapan kervanlar, taşıdıkları ticari mallar dışında Asya ile Avrupa arasında kültür ve fikir alışverişini de sağlamışlardır.
- ✓ İpek Yolu ve Baharat Yolu sayesinde birçok yenilik doğudan batıya aktarılmış ve bu yeniliklerden etkilenen batı insanının yaşam şekli değişmiştir.
- ✓ Bu yönüyle İpek Yolu ve Baharat Yolu hem bir ticaret yolu hem de tarihî ve kültürel bir değer olarak tarihte büyük bir öneme sahiptir.

3. ÜNİTE

İNSANLAR, YERLER ve ÇEVRELER

DÜNYANIN NERESİNDEYİM

Ekvator:

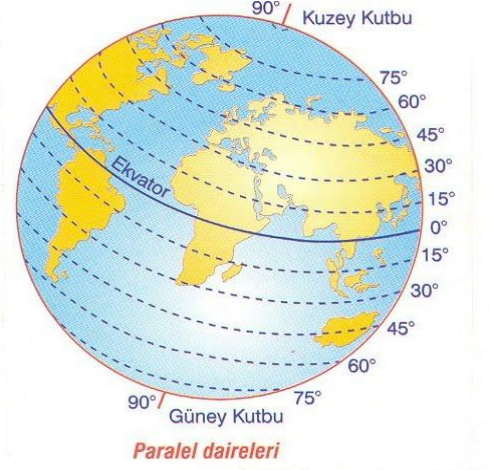
Kutup noktalarına eşit uzaklıkta bulunan ve Dünya'nın en şişkin yerinden geçtiği varsayılan daireye **Ekvator** denir.

Paraleller:

Ekvator'a paralel olarak çizildiği varsayılan hayali çemberlere **Paralel** denir. Paralellerin ait oldukları açı cinsinden derecesine de **Enlem** denir.

Özellikleri

- ✓ Ekvator'un 90 kuzeyinde, 90 da güneyinde olmak üzere, toplam **180** paralel bulunur.
- ✓ Başlangıç paraleli ve en büyük paralel dairesi Ekvator'dur.
- ✓ Ekvatorun kuzeyine Kuzey Yarım Küre güneyine ise Güney Yarım Küre adı verilir
- ✓ Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe Paralellerin boyları kısalır.
- ✓ 90° Kuzey ve Güney Paralelleri bir nokta halindedir.
- ✓ Paraleller birbirleriyle kesişmezler, birleşmezler.
- ✓ Paraleller **Doğu - Batı** doğrultusunda uzanırlar.
- ✓ Paraleller arası mesafe her yerde aynıdır ve 111 km'dir.

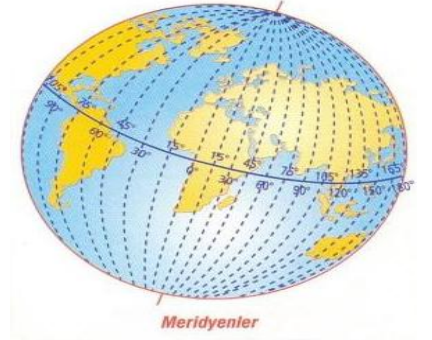

Meridyenler

Bir kutuptan diğer kutba ulaşan, paralelleri dik açıyla kesen hayali yarım çemberlere **meridyen** denir. Meridyenler ait oldukları açı cinsinden derecesine de **Boylam** denir.

Özellikleri

- ✓ Başlangıç meridyeni İngiltere'nin başkentindeki **Greenwich** istasyonundan geçen meridyendir.
- ✓ Başlangıç meridyeninin 180 doğusunda, 180 de batısında olmak üzere, toplam 360 meridyen vardır.
- ✓ Meridyenler arasındaki mesafe Ekvatordan kutuplara gidildikçe azalır
- ✓ Bütün meridyenlerin boyları birbirine eşittir.
- ✓ Meridyenler **Kuzey - Güney** doğrultusunda uzanır.
- ✓ Bütün meridyenler kutuplarda birleşirler.
- ✓ Birbirini takip eden iki meridyen arasındaki yerel saat farkı 4 dakikadır.

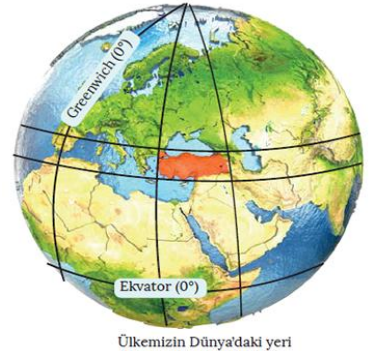

Coğrafi Konum

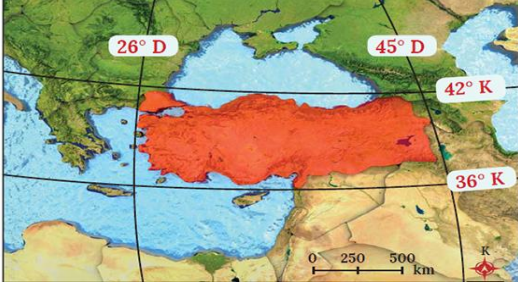
Bir yerin Dünya üzerinde bulunduğu konuma coğrafi konum denir. Coğrafi konum, matematik(mutlak) ve özel (göreceli) konum olarak ikiye ayrılır.

Matematik (Mutlak) Konum

Dünya üzerindeki bir yerin başlangıç paraleline (Ekvator) ve başlangıç meridyenine (Greenwich) göre olan konumuna **matematik(mutlak) konum** denir.

Türkiye'nin Matematik Konumu ve Sonuçları

- ✓ Ülkemiz 36°-42° Kuzey Paralelleri ile 26°-45° Doğu Meridyenleri arasında yer almaktadır
- ✓ Ekvator'un kuzeyindedir
- ✓ Kuzey Yarımküre'nin Orta Kuşağı'ndadır.
- ✓ Başlangıç Meridyeni'nin Doğusundadır.
- ✓ En kuzeyi (42 Kuzey) ile en güneyi (36 Kuzey) arasında kuş uçuşu yaklaşık **666 km.** vardır.
- ✓ En doğusu (45 Doğu) ile en batısı (26 Doğu) arasında **76 dakikalık** zaman farkı vardır.

- ✓ Orta kuşakta yer aldığı için her mevsim belirgin olarak yaşanır.
- ✓ Kuzeyden esen rüzgârlar sıcaklığı düşürür, güneyden esen rüzgârlar sıcaklığı artırır.

Özel(Göreceli) Konum

Dünya üzerinde bir ülkenin ya da herhangi bir yerin, kıtalara, okyanuslara, denizlere, komşularına, yeryüzü şekillerine ve ekonomik faaliyetlerine göre konumuna özel(göreceli) konumu denir.

Türkiye'nin Özel Konumu ve Sonuçları

- ✓ Üç kıtanın (Asya, Avrupa, Afrika) birbirine en yakın olduğu noktadadır.
- ✓ Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır.
- ✓ Önemli ticaret yollarına ve boğazlara (İstanbul, Çanakkale) sahiptir.
- ✓ Gelişmiş Avrupa ülkeleri ile zengin petrol yataklarına sahip Orta Doğu ülkeleri arasındadır.
- ✓ Ortalama yükseltisi fazladır.(1132 m.)
- ✓ Batıdan doğuya doğru gidildikçe yükselti artar.
- ✓ Dağlar genellikle doğu-batı yönünde uzanır.

- ✓ Sıcaklık ortalaması batıdan doğuya doğru azalır.
- ✓ Yer şekillerinin çeşitli olması farklı iklim tiplerinin görülmesini sağlar.
- ✓ Yüzyıllardır çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yaptığı için tarihi- kültürel eserler bakımından zengindir.

Kıtalar ve Okyanuslar

Kıta: Kendine bağlı olan adalarla, etrafı sularla çevrili olan büyük kara parçalarına denir. Yüzölçümüne göre büyükten küçüğe doğru kıtalar şu şekildedir; **Asya, Afrika, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Antartika, Avrupa, Avustralya (Okyanusya)**

Okyanus: Kıtalar arasındaki büyük çukurlarda kalan geniş ve derin su kütlelerine denir. Okyanuslar büyükten küçüğe şu şekildedir; **Büyük Okyanus (Pasifik), Atlas Okyanusu (Atlantik), Hint Okyanusu**

ÜLKEMİZİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA

Türkiye'nin Yeryüzü Şekilleri

Dağ: Çevresine göre yüksekte kalan ve engebeli olan yeryüzü şekillerine denir. Ülkemizde dağlar doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır. Ülkemizdeki başlıca dağlar: **Ağrı Dağı, Erciyes, Süphan, Nemrut, Uludağ, Toroslar, Doğu Karadeniz Dağları**'dır

Ova: Çevresine göre alçakta kalmış geniş düzlüklere denir. Ülkemizdeki başlıca ovalar: **Çarşamba, Bafra, Çukurova, Harran, Konya Ovası**'dır

Körfez: Denizlerin karaların iç kısımlarına doğru sokulduğu büyük girintilerdir. Ülkemizdeki başlıca körfezler: **Edremit, Erdek, Gökova, İzmit, İskenderun**'dur

Plato: Çevresine göre yüksekte kalan, akarsular tarafından yarılmış geniş düzlüklere denir Ülkemizde başlıca platolar: **Erzurum-Kars platosu, Çatalca-Kocaeli platosu, Taşeli ve Haymana**'dır.

Göl: Karayla çevrelenmiş durgun su kütlesidir. Ülkemizdeki başlıca göller: **Van Gölü, Tuz Gölü, Beyşehir, Akşehir, Eğirdir** gölleridir

Akarsu: Bir kaynaktan beslenerek eğim doğrultusunda sürekli veya zaman zaman akan sulardır. Ülkemizdeki başlıca akarsular: **Kızılırmak, Fırat, Dicle, Yeşilırmak, Seyhan, Ceyhan, Meriç** nehirleridir.

Türkiye'nin İklimi ve Bitki Örtüsü

İklim: Yeryüzünün herhangi bir yerinde hava olaylarına bağlı olarak gerçekleşen etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durumuna **iklim** denir. Ülkemizde Karadeniz, Akdeniz ve Karasal iklim olmak üzere 3 çeşit iklim görülür.

Karadeniz İklimi:

- ✓ Karadeniz kıyıları boyunca görülür.
- ✓ Her mevsim yağışlı ve ılıman geçer.
- ✓ Yağışlar fazla olduğu için bitki örtüsünü **ormanlar** oluşturur.
- ✓ Evler genellikle **ahşaptan** yapılır
- ✓ **Çay, fındık** gibi yağış çok seven bitkiler bu bölgede yetişir.

Akdeniz İklimi:

- ✓ Akdeniz ve Ege Bölgesinin kıyı kesimleri ile Güney Marmara'da görülür
- ✓ Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer.
- ✓ Bitki örtüsü yıl boyunca yeşil kalabilen kısa boylu çalı ve ağaç türlerine **makidir**.
- ✓ Evlerin yapı malzemesini **taş** oluşturur
- ✓ Turunçgiller, zeytin, muz gibi tarım ürünleri yetiştirilir

Karasal İklim:

- ✓ İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu başta olmak üzere denizden uzak iç kesimlerde görülür
- ✓ Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır
- ✓ Bitki örtüsü ilkbaharda yeşeren yazın kuruyup sararan **bozkırdır**
- ✓ Evlerin yapı malzemesini topraktan yapılan **kerpiç** oluşturur
- ✓ Buğday, Arpa, Şekerpancarı yetiştirilen önemli tarım ürünleridir

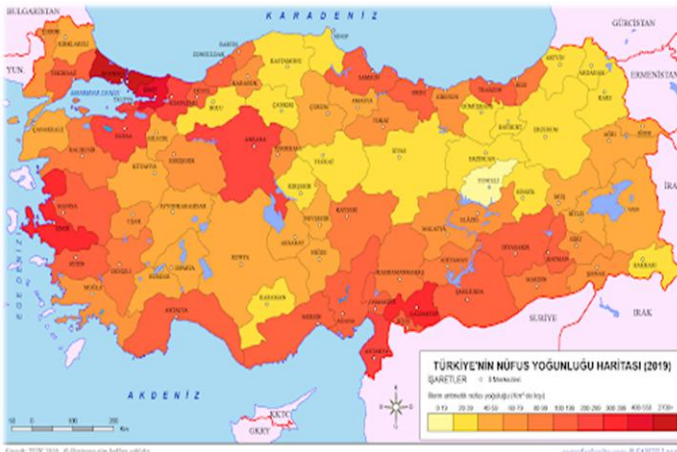
ÜLKEMİZİN ZENGİNLİKLERİ HARİTADA

Ülkemizin Beşeri Coğrafyası

Beşeri Coğrafya: İnsanların tarım, sanayi, ulaşım, yerleşme, nüfus, vb. faaliyetler ile çevre üzerinde yaptığı ya da yapmakta olduğu değişiklikleri inceleyen bilim dalıdır.

Ülkemizde Nüfusu ve Yerleşme:

Ülkemizde nüfus her yere eşit bir şekilde dağılmamıştır. Nüfusun dağılışını **yeryüzü şekilleri, iklim, bitki örtüsü, yeraltı kaynakları** gibi doğal faktörler ile **sanayi, tarım, ticaret, turizm, ulaşım** gibi beşeri faktörler etkiler

Ülkemizde Nüfusun Yoğun Olduğu Yerler: Sanayinin geliştiği İstanbul başta olmak üzere Marmara Bölgesi, Başkent Ankara, Ticaretin geliştiği İzmir, Mersin, Gaziantep, Turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu Antalya ve çevresi, Tarım faaliyetlerinin yapıldığı Adana ve çevresi

Ülkemizde Nüfus Yoğunluğunun Az Olduğu Yerler: Yükseltinin fazla olduğu Doğu Anadolu Bölgesi, Yer şekillerinin engebeli olduğu Karadeniz Bölgesi'nin dağlık kesimleri, kuraklığın fazla olduğu Tuz Gölü ve çevresi

Ülkemizdeki Ekonomik Faaliyetler:

- ✓ Türkiye fiziki ve beşerî coğrafya çeşitliliğinin fazla olduğu ender ülkelerden biridir.
- ✓ Türkiye'nin her yerinde ayrı bir doğal güzelliğın olması ekonomik faaliyetlerimizi de olumlu etkilemiştir.
- ✓ Farklı iklim tiplerinin görülmesi **tarım** ürünlerindeki çeşitliliğı artırmıştır. Buna bağılı olarak da tarıma dayalı sanayinin gelişmesine katkı sağlamıştır.
- ✓ Doğıu illerimizde yükseltinin fazla olması da kış turizmini ve **hayvancılık** faaliyetlerini olumlu etkilemiştir. Hayvancılığın gelişmesi et ve süt ürünlerine bağılı tesislerin açılmasını sağlamıştır.
- ✓ Marmara'da **ulaşımın** gelişmesi ticaret ve **sanayi** tesislerini de artırmıştır. Akdeniz ve Ege kıyılarımızda iklimin elverişli olması seracılık ve yaz turizminin gelişmesini sağlamıştır.

Yeraltı Kaynaklarımız:

Türkiye'nin bir diğer zenginliği, yer altı kaynaklarımız yani madenlerimizdir. Karadeniz Bölgesi'nden **taş kömürü ve bakır**, Marmara Bölgesi'nden **bor ve linyit**, Akdeniz Bölgesi'nden **krom ve күкүрт**, Ege Bölgesi'nden **linyit ve mermer**, İç Anadolu Bölgesi'nden **tuz, demir ve lüle taşı**, Doğu Anadolu Bölgesi'nden **demir ve kurşun**, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden **petrol ve fosfat** çıkarılmaktadır. Madenleri hem enerji kaynağı olarak hem sanayi sektöründe ham madde olarak kullanılmaktadır.

Yerüstü ve Yeraltı Su Kaynaklarımız:

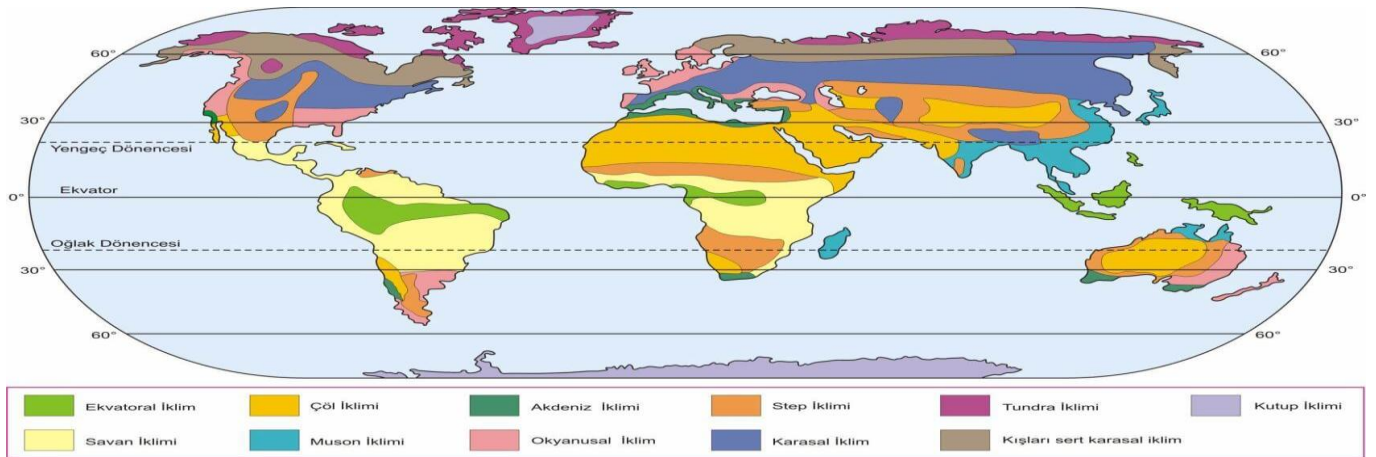
Üç tarafı sularla çevrili olan ülkemiz yeraltı ve yerüstü su kaynakları bakımından da önemli bir yere sahiptir. Ülkemizdeki önemli akarsular; Marmara Bölgesi'nde; **Meriç, Ergene** Ege Bölgesi'nde; **Bakırçay, Büyük Menderes, Küçük Menderes, Gediz** Akdeniz Bölgesi'nde **Seyhan, Ceyhan**, İç Anadolu Bölgesi'nde **Kızılırmak, Sakarya**, Karadeniz Bölgesi'nde **Yeşilirmak, Çoruh** Doğu Anadolu'da **Kura, Aras** Güneydoğu Anadolu'da **Fırat ve Dicle** nehirleridir. Akarsularımız üzerine barajlar yapılarak enerji üretimi, sulama amaçlı yararlanılmaktadır. Yeraltından çıkan sıcak sular ise **termal** olarak adlandırılır. Termallerden **kaplıca** turizmi, seraların ve konutların ısıtılması ve enerji (**jeotermal**) amaçlı kullanılmaktadır.

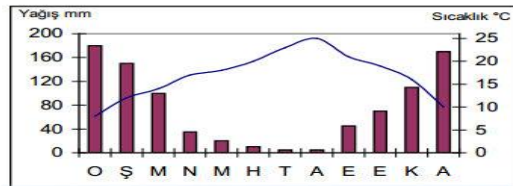
FARKLI İKLİMLER FARKLI YAŞAMLAR

Dünyada Görülen İklim Tipleri

Yeryüzündesıcaklık,nem,yağış,basınç ve rüzgar gibi iklim elemanlarının farklılık göstermesi farklı iklim tiplerinin görülmesine yol açmıştır. Çevremizde görülen farklı iklim tipleri ve yaşam şekilleri şunlardır.

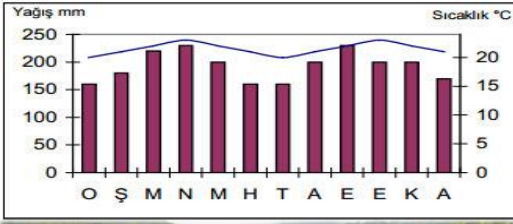
Akdeniz İklimi

- ✓ Akdenize kıyısı olan ülkelerle Avustralya, Güney Afrika da görülür.
- ✓ Yazlar sıcak ve kurak kışlar ılık ve yağışlıdır.
- ✓ Bitki örtüsü uzun boylu olmayan çalılardan oluşan makidir.
- ✓ Evlerin yapı malzemesi taştır

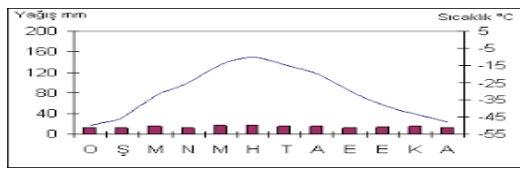
- ✓ Fazla soğuk olmadığı için insanlar ince kıyafetler tercih eder
- ✓ Yazları sıcak olduğu için deniz kenarlarında yaz turizmi gelişmiştir
- ✓ Kışları seracılık faaliyeti yapılır
- ✓ Zeytin, turuncgiller, üzüm, pamuk, şekerpancarı yetiştirilir.

Ekvatorial iklim

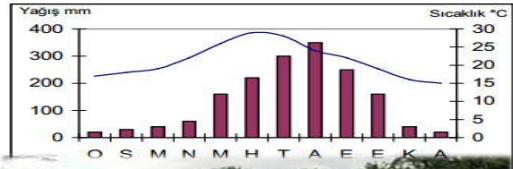
- ✓ Ekvator çevresinde görülür.
- ✓ Sıcaklık ve yağış ortalaması fazladır. Her mevsim yağışlıdır
- ✓ Doğal bitki örtüsü geniş yapraklı ve uzun boylu ağaçların oluşturduğu yağmur ormanlarıdır.
- ✓ Güneş ışınlarının sürekli dik ve dike yakın açıyla gelmesinden dolayı mevsimler belirgin olarak görülmez. Sürekli yaz mevsimi yaşanır.
- ✓ Ormanlar çok olduğu için evler ahşaptan yapılır
- ✓ Nemli olduğu için insanlar yüksek kesimlerde yaşarlar
- ✓ İnsanlar ince kıyafet tercih ederler
- ✓ Akarsularda rejimler düzenli olduğu için taşımacılık yapılır
- ✓ Kahve, kakao, kauçuk, ananas yetiştirilir

Kutup iklimi

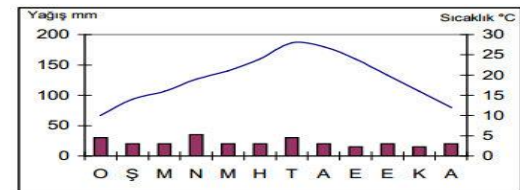
- ✓ Güneş ışınlarının ulaşmadığı kutup bölgelerinde görülür
- ✓ Kuzey kutbu Grönland Adası'nın içleri ve Antarktika'da görülür.
- ✓ Sıcaklık -50 derecelerdir
- ✓ Her taraf buzullarla kaplı olduğu için bitki örtüsü yoktur
- ✓ Tarımsal faaliyet yapılamaz
- ✓ Geçim kaynağı avcılık ve balıkçılıktır
- ✓ İnsanlar kalın kıyafet tercih ederler
- ✓ Ulaşım kızaklarla sağlanır
- ✓ İglo adı verilen buz evler vardır

Muson iklimi

- ✓ Asya kıtasının güney ve doğusunda Pakistan, Hindistan, Bangladeş, Çin ve Japonya gibi ülkelerde görülür.
- ✓ Yazlar sıcak ve yağışlı geçerken kışlar kuraktır.
- ✓ Özellikle yaz aylarında sel felaketleri çokça yaşanır
- ✓ Yağışın fazla olmasından dolayı bitki örtüsü ormandır
- ✓ Evler ahşaptan ve salıklardan yapılır
- ✓ Akarsularda taşımacılık faaliyetleri yapılır
- ✓ Pirinç ve çay önemli tarım ürünleridir.

Çöl iklimi

- ✓ Arabistan yarımadası. Büyük Sahra Çölü, Avustralya'nın iç kısımları, Meksika Çölleri, Peru Çölleri, Kızıldkum, Karakum ve Taklamakan Çölleri bu iklimin görüldüğü yerlerdir.
- ✓ Yağış miktarı yok denecek kadar azdır.
- ✓ Gece-gündüz sıcaklık farkları fazladır
- ✓ Doğal bitki örtüsü olarak kurakçıl otlar ve kaktüslerdir.
- ✓ Ulaşım da sıcağa ve susuzluğa dayanıklı olan develer kullanılır
- ✓ İnsanlar açık renkli ve ince kıyafetler tercih ederler
- ✓ Çöl ikliminin simgesi hurmadır.
- ✓ Yeraltı suyunun yüzeye çıktığı yerler olan vahalarda sulama ile pamuk, yer fıstığı, tahıl ve üzüm yetiştirilir.

4. ÜNİTE

BİLİM, TEKNOLOJİ ve TOPLUM

SOSYAL BİLİMLER ve TOPLUM

Sosyal Bilimler

İçinde insan olan ve topluma ait olan bütün unsurların incelendiği bilim dalına **sosyal bilimler** denir. Sosyal bilimlerin amacı, insanın evrendeki ve toplumdaki yerini fark etmesini sağlamak, toplumun beklentileri ile bireylerin ihtiyaçları arasındaki dengeyi sağlayacak beceriler kazandırmaktır.

Sosyal Bilimle İlişkili Olan Bilim Dalları

Tarih:

Geçmişte yaşamış insan topluluklarının birbiriyle olan ilişkilerini yer ve zaman göstererek, sebep-sonuç ilişkisi içerisinde belgelere dayanarak anlatan sosyal bir bilimdir. Tarih bilimi, geçmişe ait bilgiler sunarken aynı zamanda geçmişte yaşanan olayların neden ve sonuçlarını değerlendirme fırsatı da verir.

Coğrafya:

İnsanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan ile doğal çevre etkileşimini konu edinen sosyal bilim dalıdır. Coğrafya ile uğraşan bilim insanları çevre bilinci yüksek ve doğal çevrelerine karşı duyarlı kimselerdir.

Arkeoloji

Geçmiş dönemlere ait olan insanların kullanmış oldukları araç gereçleri yapılan kazılar sonucu yer altından çıkararak inceleyen bilimdir. Arkeoloji ile uğraşan kişilere arkeolog adı verilir.

Antropoloji:

İnsanın kökenini, biyolojik özelliklerini, toplumsal ve kültürel yönlerini inceleyen bilimdir. Kazılar sonunda ortaya çıkarılan insan iskeletlerini ve özellikle kafataslarını inceleyerek insan ırklarını sınıflandırır. Antropolojiyle uğraşan kişilere antropolog adı verilir.

Felsefe:

Maddenin, bilginin kapsamı ve kaynağı, insanın dünyadaki yeri ve rolü, iyi doğru ve güzelin ne olduğu gibi alanlarda düşünce üreten bilimdir. Felsefe ile uğraşan kişilere **filozof** adı verilir.

Psikoloji:

İnsan ve hayvan davranışlarının nedenlerini, içinde bulunan ortam ve koşullara göre inceleyen bilim dalıdır. Psikoloji ile uğraşan kişilere **psikolog** adı verilir.

Sosyoloji:

Bir toplumun örfünü, âdetini, yaşam biçimlerini, toplumsal olay ve kurumlarını inceleyen bilim dalıdır. Sosyoloji ile uğraşan bilim insanlarına ise **sosyolog** denir.

Ekonomi:

İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan üretim, dağıtım, tüketim ve ticaret faaliyetlerini ve bunlarla ilgili etkinlikleri inceleyen bilim dalıdır.

Hukuk:

Toplumsal ilişkileri düzenleyen, devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların bütünüdür. İnceleyen bir bilim dalıdır.

Kronoloji:

Geçmişten günümüze meydana gelen olay ve olguların zamanını tespit ederek sıralayan bilim dalıdır.

Filoloji:

Dünya üzerinde var olmuş ve varlığını sürdürmekte olan dillerin yapısını, tarihsel gelişimini, kökenini ve birbirleri ile ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır.

Nüsmizmatik:

Eski paraların ve madalyaların tarihi, bunların tanımlanıp sınıflandırılması ile uğraşan bilim dalıdır. Eski paraların ve madalyonların üzerindeki resim, yazı ve figürler o uygarlık hakkında bize pek çok bilgi verir.

Türkiye’de Bilim ve Teknoloji

Atatürk ve Sosyal Bilimler

Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk özellikle sosyal bilimler alanında önemli çalışmalar yapmıştır. Yapılan bu çalışmaların bazıları şunlardır;

- ✓ Yurtdışındaki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmek amacıyla yurtdışına öğrenciler gönderilmiştir.
- ✓ Türk tarihini araştırmak ve gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla Türk Tarih Kurumu kurulmuştur (1931)
- ✓ Türk dilini yabancı dillerin etkisinden kurtarmak, korumak ve geliştirmek amacıyla Türk Dil Kurumu kurulmuştur (1932)
- ✓ Sosyal bilimler alanında çalışmalar yapmak amacıyla Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi açılmıştır (1935)

Günümüzde Bilim ve Teknoloji

TÜBİTAK

TÜBİTAK: Türkiye’de bilim ve teknolojiyi desteklemek ve gelişmesini sağlamak amacıyla Türkiye’nin 4. cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından 1963 yılında Türkiye Bilimsel ve teknolojik Araştırma Kurumu, TÜBİTAK kurulmuştur. TÜBİTAK, 1993 yılından itibaren her seviyeye uygun bilim kitapları ve süreli bilim yayınları çıkarmaya başlamıştır.

Teknoparklar: Teknoparklar, üniversitelerin araştırma kurumları ile sanayi kurumlarının birbirleri arasında bilgi ve teknoloji transferi yapıp yeni ürünler ortaya çıkardığı araştırma merkezleridir.

Savunma Sistemleri: Ülkemizde özellikle savunma sisteminde son yıllarda ASELSAN’ın yaptığı çalışmalar sonucu büyük gelişmeler olmuştur. İnsansız Hava Araçları (İHA), Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA), SOM Füze Sistemi, Fırtına Obüsleri, Altay Milli Tanklar, MİLGEM Milli Gemiler gibi çeşitli milli ve yerli savunma sistemlerimiz bulunmaktadır.

Otomotiv Sanayi: Ülkemizde yerli otomobille ilgili ilk büyük adım 2019 yılında atıldı. TOGG adı verilen yerli otomobil markamız ilerleyen süreçlerde seri üretime geçerek kullanıma sunulacaktır.

İletişim ve Uzay Alanındaki Çalışmalar: İletişim ve uzay alanında yerli uydumuz olan TÜRKSAT ilerleyen süreçlerde tamamen kendi imkânlarıyla yapacağı TÜRKSAT 6A uydusunu uzaya fırlatmayı planlamaktadır.

HAYALİMDEKİ GELECEK

Eski çağlardan itibaren insanlar çeşitli alanlarda icatlar yapmışlardır. Yapılan bu icatların bir çoğu hayal edilerek tasarlanmıştır. Bu icatlar yapıldığı gibi de kalmamış gelişerek devam etmiştir. Günümüzde ise şuan yaygın olmayan ama gelecekte hayatımızın bir parçası olacak icatlar bulunmaktadır. Pek bilinmeyen ve yaygın olmayan icatlardan bazıları şunlardır.

- ✓ Güneş enerjisi ile çalışan priz
- ✓ Kargo dağıtımı yapan drone
- ✓ Karanlıkta yol gösteren halı
- ✓ İnsansı robotlar

ARAŞTIRMA YAPIYORUM

Bilimsel Araştırma

Günlük hayatımızda çeşitli sorun ve problemlerle karşılaşırız. Bu sorun ve problemlere çözüm bulabilmek için araştırmalar yaparız. Yapılan bu araştırmaların belirli bir sistem ve basamaklar halinde araştırılmasına **bilimsel araştırma** denir.

Bilimsel Araştırma Basamakları

İlgi ve yeteneğe göre konuyu belirlemek: Bir araştırma yapacağımız zaman ilk olarak konun belirlenmesi gerekir.

Problemın ortaya konması: Araştırma konusuyla ilgili olarak çözülmek istenen problemi ortaya koymaktır.

Sürenin belirlenmesi: Planlanan araştırmanın aşamalarının hangi tarihler arasında tamamlanacağı belirlenir.

Konuyla ilgili kaynak taraması yapmak ve mevcut bilgi birikimini derlemek:

Araştırılacak konuyla ilgili internet, kitap, ansiklopedi gibi kaynaklardan araştırma yaparak bulunan bilgiler derlenir. Bu bölüm kaynakçada gösterilir.

Rapor oluşturmak: Son aşamada araştırmamızı nasıl yaptığımızla ilgili genel bir rapor hazırlarız.

Not: Araştırma yaparken yararlandığımız kaynakları akademik dürüstlük ve eser sahibinin emeğine saygı açısından kaynakça veya dipnot olarak belirtmeliyiz. Eğer belirtmezsek akademik hırsızlık yapmış oluruz bu duruma da **intihal** adı verilir.

EMEK BİR HAZİNE DİR

Telif ve Patent Hakkı

Herhangi bir eser ve buluş ortaya çıkardığımızda bu eserin veya buluşun bize ait olduğunu ispatlamak ve bu eserden doğan yasal haklarımızı güvence altına almak için telif veya patentinin mutlaka alınması gerekir.

Telif

- ✓ Bir düşünce veya sanat eserini ortaya koyan kişinin bu eserden doğan haklarının tümüne **telif hakkı** denir.
- ✓ Sembolü çember içinde © şeklinde gösterilir.
- ✓ Telif hakkına sahip olan kişi veya kuruluş, o eserle ilgili ekonomik hakların yanı sıra eserin sahibi olduğunu iddia etme ve esere verilebilecek zararları engelleme hakkına sahip olur.
- ✓ Telif hakkı olan ürünler devlete belli bir oranda vergi öderler. Vergi ödendiğini gösteren etiket veya denetim puluna **bandrol** adı verilir.
- ✓ Telif Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilir.
- ✓ Devlet, sanat eserlerini korumak için bu konuda "**Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**"nu çıkarmıştır.
- ✓ Telif hakkı süresi eser sahibinin yaşadığı sürece ve ölümünden sonraki **70** yıldır.

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Patent

- ✓ **Patent** buluş sahibinin buluş konusu ürününü belirli bir süre üretme, kullanma veya satma hakkıdır. Aynı zamanda bu hakkı gösteren belgeye de patent denir.
- ✓ Patent hakkı olan ürünler ® sembolü ile gösterilir.
- ✓ Patent, endüstri alanındaki bir buluşun sahibine resmî bir organ tarafından verilen ve bu buluşun belirli bir süre kendisinin izni olmaksızın başkalarınca kullanılmasını engelleme yetkisi sağlayan belgedir. Bu belge, hak sahibine belirli bir süre için buluşun başkalarınca kullanılması, satımı ve ithalini engelleme hakkını sağlar.
- ✓ Patent belgesi ülkemizde Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından verilmektedir.

Korsan Ürün

- ✓ Telif ve patent hakları saklı olan ürünler yasal yollardan temin edilmelidir.
- ✓ Günümüzde yasal yollar dışında çoğaltılan ve satılan kitap, CD, kaset, bilgisayar yazılımı gibi bandrolsüz ürünlere **korsan** denilmektedir.
- ✓ Korsan ürünlerinde bandrol olmaması yani bu ürünlerin vergisiz olması fiyatlarının çok ucuz olmasını sağlamaktadır. Bu olay korsana olan ilgiyi artırıcı etki yapmaktadır. Hangi nedenle olursa olsun korsan ürünlere rağbet etmemek gerekir. Korsan ürün almak, eser sahibinin haklarını çiğnemek ve emeğine saygı duymamak, aynı zamanda devlete ekonomik olarak zarar vermek anlamına gelmektedir.
- ✓ Korsanla mücadelede için ALO 176 Korsan İhbar Hattını arayabiliriz.

5. ÜNİTE

ÜRETİM, TÜKETİM ve DAĞITIM

KAYNAKLARIMIZ KAZANCA DÖNÜŞÜYOR

Ülkemizde Yapılan Ekonomik Faaliyetler:

Ekonomik Faaliyet: İnsanların yaşamlarını devam ettirmek için yaptıkları işlerin tümüne ekonomik faaliyet denir. Ekonomik faaliyetler doğal ve beşeri kaynakların kullanılması sonucu ortaya çıkmıştır.

Doğal Kaynak: Doğada bulunan ve insanların ekonomik faaliyet yapmalarını sağlayan unsurlara doğal kaynak denir. Başlıca doğal kaynaklarımız şunlardır.

- ✓ Topraklarımız
- ✓ Sularımız
- ✓ Madenlerimiz
- ✓ Ormanlarımız
- ✓ Turizm Kaynaklarımız

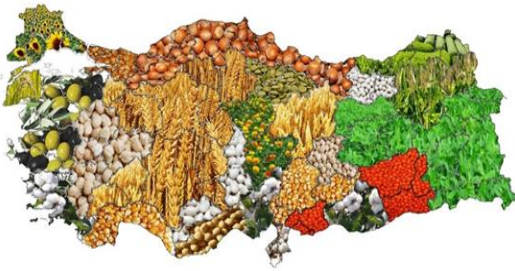

Topraklarımız

İnsanlar topraklardan çeşitli amaçlarla yararlanırlar. Topraklarımız; tarım, hayvancılık ve sanayi (çimento, tuğla, kiremit, cam, seramik, porselen...) faaliyetleri yapılır.

Tarım:

Toprağın işlenerek ürün elde edilmesi işlemine tarım denir. Ülkemizde görülen farklı iklimler, toprak özellikleri ve yeryüzü şekilleri tarımın çeşitli olmasını etkilemiştir.

- ✓ Karadeniz kıyılarında, **fındık** ve **çay** gibi bol yağış gerektiren tarım ürünleri yetiştirilir.
- ✓ İç bölgelerde tarıma elverişli geniş ova ve platolar yer alır. Buralarda karasal iklim koşullarına uygun olarak **tahıl** (buğday, arpa, yulaf...) ve **şekerpancarı** üretilir.
- ✓ Akdeniz kıyılarında verimli ovaların yer alması, sulama imkânlarının gelişmiş olması ve ılıman iklim görülmesi sayesinde **muz**, **turuncgiller**, **mısır**, **yer fıstığı**, **pamuk** ve **gül** yetiştirilir.
- ✓ Ülkemizin güneydoğusundaki verimli ovalarda **pamuk**, **Antep fıstığı** ve **kırmızı mercimek** yetiştirilir.
- ✓ Ülkemizin Ege denizi kıyılarında Akdeniz ikliminin görülmesine bağlı olarak **zeytin**, **pamuk**, **üzüm**, **incir**, **tütün** ve **turuncgiller** yetiştirilir.
- ✓ Marmara Bölgesi'nde Trakya Yöresi'nde **ayçiçeği** ve **pirinç** tarımı yapılır.

Ülkemizde Tarımı Destekleyen Kuruluşlar:

- ✓ Tarım ve Orman Bakanlığı
- ✓ Toprak Mahsulleri Ofisi
- ✓ Tarım ve Kredi Kooperatifleri
- ✓ Devlet Su İşleri
- ✓ Ziraat Bankası
- ✓ Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) İdaresi

Tarımda Verimi Artırmak İçin Yapılacak Faaliyetler

- ✓ Gübreleme
- ✓ Sulama
- ✓ İlaçlama
- ✓ Tohum Islahı
- ✓ Pazarlama
- ✓ Modern Tarım Yöntemlerinin Uygulanması

Hayvancılık:

Ekonomik değeri olan hayvanların üretilip, beslenmesi ve pazarlanması işlerine **hayvancılık** denir. Ülkemizde yapılan bazı hayvancılık türleri şunlardır.

Büyükbaş Hayvancılık: Ülkemizde hayvancılık faaliyetleri, **mera** hayvancılığı ve **ahır** hayvancılığı olarak ikiye ayrılır. Mera hayvancılığı doğa koşullarına bağlı olarak yapılan hayvancılıktır. En çok Doğu Anadolu Bölgesi'nde yapılmaktadır. Ahır hayvancılığı yıl boyunca hayvanların ahırlarında beslenmesidir. En çok Marmara Bölgesi'nde yapılmaktadır.

Küçükbaş Hayvancılık: Türkiye'de en çok yapılan hayvancılıktır. Bu gruba giren hayvanlar koyun, kıl keçisi ve tiftik keçisidir.

Kümes Hayvancılığı: Tavuk, horoz, hindi, kaz, ördek gibi hayvanlara denir. En çok Güney Marmara, Ege Bölgesi, Orta ve Batı Karadeniz bölümlerinde yetiştirilir.

İpek Böcekçiliği: İpek böceği, doğal ipek elde etmek için yetiştirilen ve dut yaprağı ile beslenen bir hayvandır. Türkiye'de Bursa, Bilecik ve Diyarbakır'da ipek böcekçiliği yapılmaktadır.

Arıcılık: Bal ve balmumu elde etmek için arı beslenme faaliyetine denir. Dağlık ve engebeli yörelerde (Rize, Kars, Hakkâri, Muğla...) yapılır.

Balıkçılık: Denize kıyısı olan yerlerde özellikle Karadeniz ve Marmara'da yaygın olarak yapılır. İç bölgelerde ise akarsu ve barajlarda tatlı su balıkçılığı yapılır.

Sularımız

Ülkemizin üç tarafı sularla çevrili bir yarımadadır. Ayrıca önemli yeraltı ve yerüstü su kaynaklarına sahiptir. Ülkemizdeki deniz, akarsu ve göllerimizde yapılan başlıca ekonomik faaliyetler ise şunlardır;

- ✓ Karadeniz ve Marmara Denizi'nde balıkçılık faaliyetleri yapılır.
- ✓ Akdeniz ve Ege Denizi'nde yaz turizmi yapılmaktadır.
- ✓ Akarsularımızdan tarımda sulama amaçlı yararlanılır.
- ✓ Hızlı akan akarsularımız üzerine barajlar yapılarak hidroelektrik santralleri sayesinde elektrik üretilir.
- ✓ Bazı akarsu ve göllerimizde tatlı su balıkçılığı yapılır.
- ✓ İstanbul ve Çanakkale Boğazı ile liman şehirlerimizde deniz yolu ticareti ile ulaşım faaliyetleri yapılır.
- ✓ Yeraltından çıkan sıcak sulardan jeotermal enerji santralleriyle elektrik üretilir.

Madenlerimiz

Maden: Yer altından çıkarılan değerli maddelere maden denir.

Rezerv: Madenin yer altındaki miktarı.

- Ülkemizde maden arama için **Maden Tetkik Arama (MTA)Enstitüsü** kurulmuştur.

- Madenleri işletmek içinde **Etibank** kurulmuştur.

Türkiye’de Çıkarılan Başlıca Önemli Madenler

Bor: Ülkemiz dünyada bor yatakları bakımından en zengin ülkesidir. Marmara Bölgesinde Bursa, Kütahya, Eskişehir ve Balıkesir çevresinde çıkarılır. Bor jet, roket yakıtı, sabun deterjan, lehim, fotoğrafçılık, tekstil, cam, kâğıt gibi daha birçok eşya yapımında kullanılır. Geleceğin petrolü olarak adlandırılır.

Demir: Divriği (Sivas), Hekimhan, Hasan Çelebi (Malatya), çıkarıldığı önemli yerlerdir. İnşaat ve Sanayi kuruluşları olmak üzere birçok alanda yaygın olarak kullanılır.

Bakır: En çok Murgul(Artvin), Küre (Kastamonu), Maden (Elazığ) çıkarılır. Elektrik, elektronik sanayi, mutfak eşya yapımı, süs eşyaları yapımında kullanılır.

Krom: En çok Guleman (Elazığ), Fethiye, Köyceğiz (Muğla)Elazığ, Eskişehir’de en çok çıkarılır. Çeliği sertleştirmede de paslanmaz çelik yapımında kullanılır. Ülkemizde en çok çıkarılan madenlerin başında gelir.

Boksit (Alüminyum): Seydişehir, Akşehir (Konya), Akseki(Antalya) en çok çıktığı yerdir. Boksit madeni işlenerek alüminyum elde edilir. Elektrik-elektronik sanayi, uçak –otomotiv sanayi, inşaat sektörü ev eşya yapımında kullanılır.

Taş Kömürü: Ülkemizde sadece Zonguldak çevresinde çıkarılır. Çoğu demir-çelik fabrikalarında kullanılır.

Linyit: Bir kömür çeşididir ısınma ve termik santrallerinde enerji üretimi olarak kullanılır. Ülkemiz linyit yönünden zengin yataklara sahiptir. Çıkarıldığı önemli bazı yerler: Afşin-Elbistan (Kahramanmaraş), Tavşanlı-Tunçbilek (Kütahya), Yatağan (Muğla), Soma (Manisa)

Petrol: Önemli enerji kaynağıdır. Yakıt dışında poşet yapımı gibi birçok alanda kullanılır. Ülkemizde petrol sadece Güneydoğu Anadolu Bölgesinde çıkarılır.(Batman, Siirt, Diyarbakır, Adıyaman).

Ormanlarımız:

Orman: Birçok ağaç ve canlı ve cansız varlıkların oluşturduğu topluluğa orman denir. Orman bakımından en zengin bölgemiz "Karadeniz Bölgesi"dir.)

- ✓ Türkiye'de ormanların dağılışını etkileyen en önemli faktör **nemlilik** ve **yağış**tır. Bununla birlikte; yer şekilleri, yükselti, toprak özellikleri gibi faktörlerde ormanların dağılışını etkiler.
- ✓ Türkiye'deki ormanların **%79'u** kıyı bölgelerinde yer alırken, iç bölgelerde orman varlığı yalnızca **%21** 'dir.
- ✓ Karadeniz'de nem oranının yüksek olması nedeniyle ormanlar deniz seviyesinden itibaren başlar. Bölgede, her mevsim bol yağışlı olması nedeniyle gür ormanlar yetişir.
- ✓ İç bölgelerde yağışların yetersiz olması ve belli dönemlerde kuraklığın etkili olması nedeniyle, ormanlar geniş alan kaplamazlar. İç kesimlerde ormanlar, genellikle daha nemli olan yüksek kesimlerde toplanmıştır.

Ormanların Önemi

- ✓ Canlı yaşamı için gerekli oksijeni üretir.
- ✓ Erozyonu önler.
- ✓ İçinde barındırdığı bitki ve hayvan varlığını korur.
- ✓ Ormancılığa bağlı ekonomik faaliyetlerin yapılmasını sağlar (kereste, kağıt sanayisi gibi)
- ✓ Askerî ve stratejik yönden yurt savunmasına katkı sağlar.
- ✓ Kıyılarda, kumulların içerilere sokulmasını engeller
- ✓ Temiz havası ve doğal güzellikleriyle turizme katkı sağlar.
- ✓ Havanın temizlenmesine ve atmosferdeki nem dengesinin korunmasında düzenleyici rol oynar.
- ✓ Sel, çığ, taşkın ve heyelan gibi doğal afetleri önler.

Turizm Kaynaklarımız:

Turizm: İnsanların gezip, görmek, eğlenmek, dinlenmek amacıyla yaptığı gezilere denir.

- ✓ Turizm faaliyeti milli sınırlar içinde gerçekleşiyorsa "**iç turizm**" ülkeler arasında oluyorsa "**dış turizm**" adını alır.
- ✓ Turizm, ülkeler için ekonomik, kültürel, sosyal ve halk sağlığı yönünden yararlar sağlar.
- ✓ Turizm ülkemizi ve kültürümüzü yabancı ülkelerin insanlarına tanıtmak için en iyi yollardan biridir. Bu yüzden ülke ve insan olarak turizmi iyi değerlendirmemiz gerekir.
- ✓ Ülkemiz turizm açısından birçok imkâna sahiptir.
- ✓ Ülkemizde yapılan başlıca turizm çeşitleri; **Yaz turizmi, kış turizmi, dini turizm, doğa turizmi, tarihi turizm vb.**

Turizmin sağladığı yararlar:

Ülke içindeki birlik ve beraberlik duygusunu geliştirir.

Uluslararası yakınlaşma ve samimiyet sağlar.

Ülkeye döviz girdisi sağlar, ekonomiyi güçlendirir. Ticareti canlandırır. Ulaşım ve haberleşme olanakları artar.

KAYNAKLARIMIZI DOĞRU KULLANIYORUM

Enerji Kaynaklarımız

İnsanlar ihtiyaçlarını karşılayabilmek için enerjiye ihtiyaç duyarlar. Bu enerji kaynaklarının bir kısmı zamanla tükenmektedir. Bu nedenle yenilenebilir ve yenilenemez olarak 2 ye ayrılırlar. Yenilenebilir olanlar hem tükenmemesi hem de çevreye zarar vermemesi nedeniyle tercih edilmelidir.

Yenilenebilir Enerji Kaynakları

Güneş; Güneşten gelen ışık ve ısı sayesinde elde edilen enerjidir. Akdeniz ve Ege bölgeleri gibi güneşli gün sayılarının fazla olduğu bölgeler için uygundur.

Rüzgar; Rüzgarın gücünden elde edilen enerjidir. Ege ve Marmara bölgelerinde yaygındır

Hidroelektrik; Barajlardan suyun yüksekten akıtılması ile elde edilen enerji kaynağıdır. Hidroelektrik potansiyeli en fazla olan bölge Doğu Anadolu Bölgesi'dir.

Jeotermal Enerji; Yeraltından çıkan sıcak su kaynaklarıdır. Fay hatlarının geçtiği yerlerde yaygındır

Yenilenemeyen Enerji Kaynakları

Doğal Gaz; Isınmada kullanılan enerji kaynağıdır. Ülkemizde doğalgaz Trakya'da ve Mardin-Çamurlu'da çıkar. Ancak bunlar ihtiyacımızın çok az bir kısmını karşılar.

Petrol; Önemli bir enerji kaynağıdır. Yakıt dışında plastik eşya, ilaç, şampuan yapımı gibi birçok alanda kullanılır. Ülkemizde petrol sadece Güneydoğu Anadolu Bölgesinde çıkarılır. (Batman, Siirt, Diyarbakır, Adıyaman)

Nükleer Enerji; Uranyum ve toryum madenlerinin atomlarının parçalanması ya da birleştirilmesi ile elde edilen enerjidir. Atom enerjisi de denir.

Taş Kömürü; Ülkemizde sadece Zonguldak çevresinde çıkarılır. Çoğu demir-çelik fabrikalarında kullanılır.

Linyit; Bu da bir kömür çeşididir. Ülkemiz linyit yönünden zengin yataklara sahiptir. Çıkarıldığı önemli bazı yerler; Afşin-Elbistan(Kahramanmaraş), Tavşanlı-Tunçbilek(Kütahya), Yatağan(Muğla), Soma(Manisa), Linyit en zengin enerji kaynağımızdır.

Doğal Kaynaklarımızın Bilinçsizce Tüketilmesi

Son yıllarda dünyada meydana gelen hızlı nüfus artışıyla birlikte doğal kaynaklar da aşırı bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi hem insan sağlığını hem de diğer canlıların hayatını olumsuz yönde etkilemektedir.

İnsanları gelecekte bekleyen büyük tehlikelerin başında tatlı su kaynaklarının yok olması gelmektedir. Çünkü dünyada tatlı su rezervi sınırlıdır. Uzmanlar 2025 yılında dünyadaki yedi milyar insanın %40'ının ciddi su sıkıntısıyla baş başa kalacağını tahmin etmektedir. Tatlı su kaynakları yanında okyanus, deniz ve göller de kirlilik tehdidi altındadır. Bu su kaynaklarında meydana gelen kirlilik ve azalma insan yaşamı dışında diğer canlı türlerinin yaşamını da tehdit etmektedir. Su kaynaklarında meydana gelen kirlilik nedeniyle bozulan doğal dengenin tekrar eski hâline gelmesi ise uzun yıllar almaktadır. Bu nedenle doğal kaynaklara zarar vermemeli, verenleri uyarmalıyız

İnsanoğlunun en önemli zenginlik kaynaklarından biri de ormanlardır. Ormanlar, sadece ağaç topluluklarından ibaret değildir. Ormanlar; ağaçlar, hava, su, toprak, barındırdığı diğer bitkiler ve hayvanlarla kendine özgü bir alandır. Yasak olmasına rağmen orman alanlarında kontrolsüz otlatma yapılmaktadır. Kaçak ağaç kesimi ve otlatmaları nedeniyle ormanlarımız zarar görmektedir.

Orman yangınları ülkemizin büyük sorunlarından biridir. Bu yangınların nedenleri çoğunlukla bilinmemektedir. Orman yangınları açısından en hassas bölgelerimiz Akdeniz, Ege ve Marmara bölgeleridir. Ormanlar, su sağlama, su varlığını koruma ve düzenlemede önemli rol oynar. Bugün erozyon nedeniyle tüm barajlarımız dolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Birçok yararı olan ormanlarımızı daima korumalı, zarar verenleri uyarmalıyız.

YATIRIM VE PAZARLAMA

Ülkemiz zengin doğal kaynaklara sahip bir ülkedir. Yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından dünyanın en zengin ve birçok konuda kendine yeten ülkelerinden biridir. Ülkemizin bu kaynakları göz önünde bulundurularak yatırım yapılmaktadır. Örneğin Karadeniz Bölgesinde bölgede yetişen tarım ürünlerine(fındık, çay, mısır)orman ürünlerine ve balıkçılığa yönelik yatırımlar yapmak daha kârlı ve doğru olur.

Güneydoğu Anadolu ülkemizin yeryüzü şekilleri en sade bölgelerindendir. Ancak sulama problemi bölge topraklarının önünde en önemli engeldi. Ancak GAP(Güneydoğu Anadolu Projesi) ile bu sorun aşıldı ve bölge birçok ürün yetiştirilmesinde ilk sıralara yükseldi. Örneğin pamuk üretimi birinci sıraya yükseldi. GAP; Fırat ve Dicle nehirleri üzerinde yapılan barajlar, hidroelektrik santralleri ve sulama tesislerinin yanı sıra tarımsal altyapı, ulaştırma, sanayi, eğitim, sağlık ve diğer sektörlerin gelişmesini ve hizmetlerini kapsayan bütünleşmiş (entegre) projedir. Bu Projedeki Atatürk Barajı dolgu hacmiyle Dünyanın 6. Ülkemiz Ve Avrupa'nın 1. büyük barajıdır.

VERGİM BANA DÖNÜYOR

Vergi: Vatandaşların, herhangi bir karşılık beklemeden kazançlarının bir bölümünü devlete vermelerine **vergi** denir.

Vergilerin ne zaman, kimlerden ve ne kadar alınacağı **kanunlarda** belirtilir. Bir sanayici ile bir çiftçinin kazancı aynı olmayacağından devlete vermeleri gereken vergiler de farklı olacaktır. Devlet, anayasadaki kanunlara göre herkesten gelirene göre vergi alır. Devletin, kendi kaynakları ile ülke için gerekli olan yatırımların tamamını yerine getirmesi mümkün değildir. Bu nedenle devletin bu konuda vatandaşın desteğine ihtiyacı vardır. Vatandaşlardan alınan vergiler yine toplum yararı için devlet tarafından kullanılır.

Bazı kurum, kuruluş ve kişilerin kazançlarının devlete vermeleri gereken bölümünü ödemedikleri görülmektedir. Bu olaya vergi kaçırmak denir. Bir kurumun hangi vergi dairesine vergi ödediğini gösteren ve iş yerinin duvarında asılı olan belgeye vergi levhası denir.

Ülkemizde devlete ödenen birçok vergi çeşidi vardır. Bunlardan

Gelir vergisi, vatandaşların bir yıl içinde elde ettikleri gelirin belli bir oranda vergilendirilmesidir.

Kurumlar vergisi Vergi sadece kişilerden değil, şirketler, kooperatifler, iş ortaklıkları gibi kurumlardan da alınır.

Emlak vergisi Ev gibi gayrimenkul sahiplerinin ödediği vergiye de denir.

Vergi mükelleflerinin bir vergi döneminde sağladığı kazancı bildiren belgeye **vergi beyannamesi** denir.

Vergi mükelleflerini tespit eden vergiyi denetleyen ve toplayan resmî daireye **vergi dairesi** denir.

Memurların ve işçilerin belirli süreler sonunda kurumlarına verdikleri fiş ve makbuz üzerinden kendilerine verilen paraya **vergi iadesi** adı verilir.

Vergi vermek her ülke vatandaşı için bir görev olarak kabul edilmeli ve yerine getirilmelidir.

NİTELİKLİ İNSAN GÜCÜ

İnsanlar her mesleğin hizmetinden yararlanmaya ihtiyaç duyar. Bu hizmetlerden yararlanan insanlar hayatlarını rahat ve mutlu sürdürürler. İnsanlar, yaşamlarını devam ettirmek ve geçimlerini sağlamak amacıyla çeşitli işlerde çalışırlar. İnsanlar, yaptıkları işlerin özelliklerine göre ikiye ayrılırlar.

Niteliksiz eleman, fiziksel güce dayalı işlerde çalışan kişilere denir.

Nitelikli eleman, iyi eğitim almış ve zihin gücüne dayalı işlerde çalışanlara denir,

Nitelikli insan;

- İşini iyi bir şekilde yapar.
- Daha üretkendir.
- Yenilik ve gelişmelere açıktır.
- Ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlar.
- Tasarrufludur.

Nitelikli insan, eğitim yoluyla okullarda yetişir. Ülkemizde nüfus fazla olmasına rağmen, çeşitli sektörlerde çalışan nitelikli eleman sayısı azdır. Nitelikli eleman sayısının azlığı, yapılan işlerden gereken verimin alınmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum ülke ekonomisi için olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Nitelikli eleman sayısının fazla olduğu ülkelerin siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyleri yüksektir.

Bu konuda yaşanan büyük sorunlardan biri "beyin göçü" adı verilen iyi eğitim almış ve çeşitli niteliklere sahip kişilerin dış ülkelere göç etmesidir. Bu durumun engellenmesi için nitelikli elemanlara uygun ve verimli çalışma şartları hazırlanmalıdır.

MESLEĞİMİ SEÇERKEN

Meslek: Bireylerin geçimini sağlamak için yaptığı faaliyete meslek denir.

Meslek seçimi yapılırken bireyler yeteneklerinin farkında olmalı, kendi kişisel özelliklerini tanımalı, ilgi duyduğu alanları belirlemelidir. Bireyin kendini keşfetmesi, ne istediğini bilmesi seçeceği mesleği belirlemesinde son derece önemlidir. Bu seçim bireyin, meslekteki başarısının artmasını ve mesleğini severek yapmasını sağlar.

Birey meslek seçiminde ailesinden, çevresinden, arkadaşlarından etkilenmektedir. Ekonomik kaygılar, ailelerin ihtiyaçları ve yönlendirmeleri bireyi mutsuz edecek, kişilik özelliklerine uymayan mesleği seçmelerine neden olabilmektedir. İlköğretim yıllarında şekillenmeye başlayan ilgi, yetenek ve özellikler için testler yapılarak bireye destek olunmalıdır.

Birey mesleğini seçerken;

- ✓ Ben ne olmak istiyorum?
 - ✓ Yeteneklerim ve ilgi alanlarım nelerdir?
 - ✓ Kişilik özelliklerim nelerdir?
 - ✓ Hangi eğitimi almalıyım?
- gibi soruların cevaplarını kendine verebilmelidir.

6. ÜNİTE

ETKİN VATANDAŞLIK

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YÖNETİM BİÇİMLERİ

Kavram Bilgileri:

Devlet: belirli bir toprak parçası üzerinde yaşayan, siyasi ve hukuksal açıdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu düzene denir.

Yönetim: egemenliğin nasıl kullanıldığını ifade eden bir durumdur.

Egemenlik: en üstün karar verme hakkı ve yetkisi demektir. Bir ülkede en son ve kesin kararı kim veriyorsa egemenlik o güce aittir.

Demokrasi:

Yunancada halk anlamına gelen “**demos**” ile güç, kudret iktidar ve yönetim anlamına gelen “**kratos**” kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelir. Halkın egemenliğine dayanan yönetim şekli olarak tanımlanır.

- ✓ Demokrasi temel hak ve özgürlüklerin korunduğu bir sistemdir.
- ✓ Demokrasi bir hoşgörü ve erdemlilik rejimidir.
- ✓ Demokrasilerde güç ve iktidar hiç kimsenin ya da grubun tekelinde değildir.
- ✓ Demokrasilerde halk egemenliği, halkın belirledikleri temsilciler aracılığıyla gerçekleşir.
- ✓ Demokratik yönetimler katılımcı vatandaşa ihtiyaç duyar, bu durum da düşünce ve ifade özgürlüklerini gerektirir.

Hak ve özgürlüklerini kullanamayan milletler egemenlik kuramazlar. Demokrasiyi diğer yönetimlerden ayıran budur.

Demokrasinin Temel İlkeleri:

Millî Egemenlik: Yönetim şeklinin demokrasi olabilmesi için egemenliğin millete ait olması gerekir. Millet, bu hakkını temsilcileri (milletvekilleri) aracılığı ile kullanır. Yönetenler, gücünü millettten alır. Hiç kimse zorla iş başına gelemmez. Bu ilke anayasamızda şöyle belirtilmiştir: "Egemenlik, kayıtsız şartsız millettendir."

Hürriyet ve Eşitlik: **Hürriyet (özgürlük)**, başkalarına zarar vermeden ve kanunlara aykırı olmamak üzere, kişinin dilediğini düşünebilmesi ve yapabilmesidir. **Eşitlik**, herkesin yasalar karşısında aynı haklara sahip olmasıdır. Yasalar karşısında herkes eşittir. İnsanlar arasında dil, din, ırk, cinsiyet ve düşünce ayrımı yapılamaz.

Siyasi Partiler: Demokrasilerde birbirinden farklı düşüncelere sahip birçok siyasi parti vardır. Toplumsal konularla ilgili olarak birbirine yakın görüş ve düşüncelere sahip kişilerin oluşturdukları siyasal topluluklara siyasi parti denir. Kişiler kurulmuş olan siyasi partilerden birine üye olabilirler. Demokrasilerde hükümeti kurma görevi, genellikle seçimler sonunda en çok milletvekili kazanan partiye verilir. Hükümeti kuran partiye **iktidar partisi** denir. Diğer siyasi partiler ise **muhalefet partileri** olarak adlandırılır.

Seçimler ve Temsil: Milletin egemenliği seçme ve seçilme hakkının kullanılmasıyla ortaya çıkar. Seçim, demokrasinin vazgeçilmez unsurudur. 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir.

Çoğulculuk ve Katılım: Demokrasilerde çoğunluğun düşüncelerinin yönetime yansması gerekir. Katılım ne kadar çok olursa demokrasi adına o kadar olumlu olur. Demokrasilerde katılım ve çoğunluğun düşüncelerinin yönetime yansması ve azınlıkta kalanların haklarının korunması esastır.

Hukukun Üstünlüğü: Demokrasilerde hukukun üstünlüğü ilkesi benimsenmiştir. Demokrasinin sağlıklı işlemesi için yasal düzenlemeler yapılması gereklidir.

Başlıca Yönetim Biçimleri

Monarşi:

- ✓ Tüm yetkilerin ve güçlerin **tek kişide** toplanmasıdır.
- ✓ Seçim dışı yöntemler kullanılır.
- ✓ Yetki, genellikle miras yoluyla (babadan oğula- saltanat) geçer ve tek bir kişide toplanır. Bu kişi kral, prens, padişah, çar olabilir
- ✓ Bu kişinin emirleri tartışılmaksızın kabul edilir.
- ✓ Yasama, yürütme ve yargı yetkileri bu kişinin elindedir. Kimseye hesap vermez.
- ✓ Bazı monarşi yönetimlerinde mutlak idarecinin yanında meclis de olabilir. Bu tür monarşilere **meşruti monarşi** denir. Osmanlı Devleti 1876 yılından itibaren meşruti monarşiye geçmiştir.
- ✓ Geçmişte monarşi ile yönetilen ülkeler; **Roma İmparatorluğu, Rusya, İngiltere Osmanlı Devleti, Fransa.**
- ✓ Günümüzde ise **Suudi Arabistan, Fas, Birleşik Arap Emirlikleri, Ürdün, İngiltere, İspanya, Hollanda, Japonya** monarşik devletlerdir.

Oligarşi:

- ✓ Belli bir **sınıfın, grubun** ya da küçük bir azınlığın egemenliği ve yönetimi altında tutulan yönetim şeklidir.
- ✓ Asiller meclisi vardır. Bu meclis krala yaptırım uygulayabilir.
- ✓ Meclisin kararlarına uymayan kral görevden alınabilir
- ✓ Kral yetkilerini bu meclisten alır
- ✓ Geçmişte oligarşi (aristokrasi) ile yönetilen ülkeler; Eskiçağ'da **Roma ve Eski Yunan**
- ✓ Günümüzde **Cezayir, Irak ve Suriye** gibi ülkeler oligarşik devletlerdir.

Teokrasi:

- ✓ Bir ülkedeki siyasal yapılanma, devletin yönetim organları tüm siyasal ilişkilerin **dini kurallara** göre düzenlenip yürütüldüğü yönetim biçimidir.
- ✓ Geçmişte teokrasi ile yönetilen ülkeler; **Osmanlı Devleti, Emeviler, Abbasiler.**
- ✓ Günümüzde **İran, Vatikan, İsrail** teokratik devletlere örnek olarak gösterilebilir.

Cumhuriyet:

- ✓ İnsanların eşitliğe, seçme ve seçilme hakkına sahip olduğu yönetim biçimidir.
- ✓ Yönetim ve güç halkın kendisinin seçtiği kişilere aittir.
- ✓ Yöneticiler millet tarafından belirli süreler için seçilir.
- ✓ Kişilerin vazgeçilmez hak ve hürriyetleri vardır.
- ✓ Yasaların üstünlüğü vardır. Buna herkes uymak zorundadır.
- ✓ Halk memnun olmadığı yöneticileri seçimle değiştirebilir
- ✓ **Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Fransa, Kanada** demokratik devletlerdir

DEMOKRATİK DEVLET VE ORGANLARI

Devlet, toplum yararına çalışan, toplum içerisinde ilişkileri düzenleyen, toplumun uyacağı kuralları koyan ve halkını iç ve dış tehditlere karşı koruyan düzene denir. Anayasamıza göre egemenliğin sahibi Türk milletidir. Millet, egemenlik hakkını Anayasanın koyduğu esaslara göre **yasama, yürütme ve yargı** organları eliyle kullanır.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinde, **yasama** TBMM, **yürütme** hükümet, **yargı** ise bağımsız mahkemeler tarafından yapılır. Bu faaliyetlerin ayrı ayrı organlar tarafından yerine getirilmesine "**Güçler Ayrılığı İlkesi**" denir.

Yasama: Yasama, kanun ya da yasa çıkarma gücüdür. Ülkemizde yasama gücü Türk milleti adına TBMM'ye verilmiştir. Devletimizin ilk meclisi 23 Nisan 1920'de açılmış, "Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir." ifadesi hayata geçmiştir. TBMM, 600 milletvekilinden oluşur. Seçimler 5 yılda bir yapılır. 18 yaşını dolduran her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı milletvekili seçilebilir.

TBMM'nin Görevleri

- ✓ Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak
- ✓ Bakanları denetlemek
- ✓ Para basılmasına karar vermek
- ✓ Savaş ilanına karar vermek
- ✓ Uluslararası antlaşmaları onaylamak
- ✓ Genel ve özel af ilanına karar vermek
- ✓ TBMM, seçimlerin yenilenmesine karar vermek

Yürütme: Yürütme gücü kanunları uygulama gücüdür. Ülkemizde 40 yaşını geçmiş, yükseköğretim mezunu olan herkes 5 yıllığına iki dönem için cumhurbaşkanı olabilir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne göre cumhurbaşkanı hem hükümetin hem de devletin başıdır. Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

Cumhurbaşkanının Görevleri

- ✓ Cumhurbaşkanı devletin başıdır.
- ✓ Uluslararası anlaşmaları onaylamak ve yayınlamak
- ✓ TBMM adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil etmek
- ✓ Kanunları onaylamak ve Resmî Gazete'de yayınlatarak yürürlüğe koymak
- ✓ Millî Güvenlik Kuruluna başkanlık yapmak
- ✓ TBMM'yi gerektiğinde toplantıya çağırarak
- ✓ Devleti yurt içinde ve dışında temsil etmek
- ✓ Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları atamak ve görevlerine son vermek

Yargı: Yargı bireylerin kendi aralarında veya devletle olan ilişkilerindeki uyuşmazlıkları çözme işidir. Yargı yetkisi Türk milleti adına bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır. Ülkemizde yargı yetkisi, **Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, İdare Mahkemeleri** gibi çeşitli mahkemeler tarafından kullanılır.

KARAR ALMA SÜRECİNDE BEN DE VARIM

Yönetimde Karar Alma Sürecini Etkileyen Unsurlar:

Siyasi Partiler: Siyasi görüşlerini ve programlarını devlet yönetimine uygulayabilmek için seçim yoluyla yönetime gelmeye çalışan teşkilatlara **siyasi parti** denir. Siyasi partiler yönetimin karar alma sürecini etkileyen önemli unsurlardan birisidir. Siyasi partiler yönetime yani iktidara gelebilmek için diğer partilerle rekabet hâlindeyler. Bu nedenle liderlerini, düşüncelerini, yapmak istedikleri çalışmaları seçmenlere tanıtmaya çalışırlar. Bu çalışmalara kısaca **propaganda** denir.

Sivil Toplum Kuruluşları: Devletin dışında birtakım siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal faaliyetleri yürüten gönüllü kuruluşlara **sivil toplum kuruluşu** adı verilir. STK'lar dernek, vakıf, sendika gibi isimlerle faaliyet yürütürler. Bir soruna çözüm bulmak, farkındalık oluşturmak veya çalışanların haklarını korumak için kurulan sivil toplum kuruluşları bu amaçlarını kamuoyu oluşturarak gerçekleştirmeye çalışır.

Medya: Toplumda sözlü veya yazılı haber alma imkânını sağlayan televizyon, Genel Ağ, radyo, gazete, dergi vb. kitle iletişim araçlarının oluşturduğu basın yayın organlarına **medya** denir. Medya toplumun yönlendirilmesi ve kamuoyu oluşturmada etkin bir güçtür. Ayrıca toplumda **sosyal medya** kullanımı da son yıllarda artış göstermektedir.

Kamuoyu: Yönetimin karar alma sürecini etkileyen bir diğer önemli unsur da kamuoyudur. Toplumun bir kısmının ya da bütününe herhangi bir konudaki kanaatlerine ya da fikirlerine **kamuoyu** denir. Bireyler oluşturdukları kamuoyu sayesinde yönetimin kararlarında etkili olurlar. Örnek olarak bir sorunla karşılaştıklarında kanunlar çerçevesinde toplanıp gösteri yapabilir veya Genel Ağ ortamında bir araya gelerek yardım faaliyetine destekte bulunabilirler.

HAYATIN İÇİNDE DEMOKRASİ

Demokrasi, halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi, halk iradesi demektir. Demokratik yönetimlerde halk, seçimler yoluyla yönetime katılır. Bu seçimler **eşit, gizli oy ve açık sayım** esasına göre yapılır. Demokrasi bilinci ilk olarak toplumun temel taşı olan **ailede** başlar. Ailemizde kararlar alınırken evdeki herkesin görüşünün alınması demokratik olduğumuzu gösterir. İnsanların aileden sonra demokrasi bilinci kazandığı diğer bir yer de **okuldur**. Sınıf başkanlığı seçimi, sınıfta öğrencilerin görüşlerini özgür bir şekilde ifade etmesi hayatımızdaki demokrasinin en güzel örneğidir.

15 Temmuz Darbe Girişimi

Türkiye Cumhuriyeti demokratik bir devlettir. Ülkeyi yönetecek kişiler seçimle iş başına gelir. Ancak dünyada ve ülkemizde geçmişte yaşanan bazı girişimler demokrasiye zarar vermiştir. Bunun en son örneği yakın tarihimizde **15 Temmuz 2016** tarihinde yaşanan hain darbe ve işgal girişimidir. Ancak milletimiz bu darbe ve işgal girişimine geçit vermemiştir. 15 Temmuz gecesinde yediden yetmişe çocuğu, genci, yaşlısı, kadını ve erkeğiyle vatanını savunan aziz milletimiz demokrasi etrafında birleşmiştir. Darbe girişiminin engellenmesiyle, ülkemiz bir işgal girişiminden daha kurtulmuştur. O günü unutmamak, o günün şanlı direnişini ve ruhunu gelecek nesillere aktarmak amacıyla 15 Temmuz "**Demokrasi ve Millî Birlik Günü**" olarak kabul edildi.

HAKLARIMIN BİLİNCİNDEYİM

Temel Haklarımız

İnsan hakları, insanların doğuştan sahip olduğu evrensel nitelikte olan haklardır. Temel hak ve özgürlükler, anayasamız tarafından koruma altına alınmıştır. Anayasamızın 12. maddesine **kişiliğine bağlı, dokunulamaz, devredilemez, vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.**" ifadesi yer almaktadır.

Temel haklar bizim anayasamızda da temel hak ve özgürlükler başlığı altında "**Kişî Hakları**", "**Sosyal ve Ekonomik Haklar**", "**Siyasi Haklar**" olarak üç grupta ele alınmıştır.

Kişî Hakları	Sosyal ve Ekonomik Haklar	Siyasi Haklar
<ul style="list-style-type: none">✓ Yaşama hakkı✓ Kişî dokunulmazlığı✓ Kişî hürriyeti ve güvenliği✓ Özel hayatın gizliliği ve korunması✓ Yerleşme ve seyahat hürriyeti✓ Din ve vicdan hürriyeti✓ Düşünce ve kanaat hürriyeti✓ Bilim ve sanat hürriyeti✓ Basın ve yayıncı ile ilgili hürriyetler✓ Toplantı hak ve hürriyeti✓ Mülkiyet hakkı	<ul style="list-style-type: none">✓ Ailenin korunması✓ Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi✓ Çalışma ile ilgili haklar✓ Ücrette adalet sağlanması✓ Sağlık, çevre ve konut hakkı✓ Gençliğin korunması ve spor hakkı✓ Sosyal güvenlik hakları✓ Tüketici hakları	<ul style="list-style-type: none">✓ Türk vatandaşlığı✓ Seçme, seçilme, siyasi faaliyetlerde bulunma hakları✓ Kamu hizmetine girme hakkı✓ Dilekçe hakkı

Bazı Önemli Hak ve Ödevlerimiz

Yaşama Hakkı: En temel hakkımız yaşama hakkıdır. Çünkü bu hakkımız olmadan diğer haklarımızı kullanamayız.

Kişî Dokunulmazlığı Hakkı: Bu hakkın bir gereği olarak bir kişinin isteği olmadan ya da yasalarla belirtilen durumlar dışında vücut bütünlüğüne dokunulamaz. Kişinin üzerinde rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneyler uygulanamaz.

Özel Hayatın Gizliliği: İnsanların kendine özel eşyaları, ailesi ya da bir yaşamı vardır. Özel hayatımızda başkaları ile paylaşmak istemediğimiz bilgiler ya da olaylar olabilir. Çünkü onlar sadece bize aittir. Sözgelimi günlüğümüzü bir başkası bizden habersiz alıp okuyamaz. Devlet anayasa ile özel yaşamın gizliliğini güvence altına almıştır.

Konut Dokunulmazlığı: Anayasa'ya göre kimsenin konutuna kanuni zorunluluklar dışında izinsiz girilemez.

Haberleşme Hürriyeti: Özel yaşamın bir parçası olan haberleşme özgürlüğü ve haberleşmenin gizliliği güvence altındadır. Yasal haller dışında kimsenin telefonunun dinlenememesi bu özgürlükle ilgilidir.

Eğitim ve Öğrenim Hakkı: Ülkemizde 12 yıllık zorunlu eğitim uygulanmaktadır. Hiç kimse kişilerin bu hakkını kullanmasını engelleyemez. Herkes kişisel özelliklerine, isteğine ve başarılarına göre çeşitli okullarda okuyabilir. Eğitim hakkı engellenemez.

Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması Hakkı: Devlet, herkesin hayatını, sağlıklı bir şekilde sürdürmesini sağlayabilmek için sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir. Düzenli ve temiz bir çevre oluşturmak sadece devletin görevi değil hepimizin görevidir.

Seçme Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakları: Demokrasinin temel ilkelerinden olan seçme seçilme yani ülke yönetimine katılmak en temel vatandaş haklarından. Ülkemizde milletvekili seçme ve seçilme yaşı 18'dir. Aynı düşünceye sahip bireyler siyasi partiler kurarak görüşlerini ülke yönetimine yansıtmaya hakkına sahiptirler.

Vatan Hizmeti ve Vergi Ödevi: Askerlik yapmak, vergi vermek, kanunlara uymak ve seçimlerde oy kullanmak vatandaşlık görevlerimizdendir.

Dilekçe Hakkı: Karşılaştığımız herhangi bir sorunun çözümü için yetkili makamlara dilekçe ile başvurabiliriz. Bu uygulama kurumlar ile vatandaş arasındaki en etkili ve resmi iletişim biçimidir. Bu hakkımız Anayasa ile güvence altına alındığından hiç kimse bu hakkımızı kullanmamızı engelleyemez.

DÜNDEN BUGÜNE TÜRK KADINI

Geçmişte Türk Devletlerinde Kadının Yeri

İlk Türk devletlerinde ve Türkler Anadolu'ya gelip yerleştikten sonrada Türk kadını her alanda Türk erkeği ile birlikte olmuştur. Ülkesi adına önemli işler başarmıştır. Türk kadını, Orta Asya Türk Devletlerinde toplumsal alanda büyük ölçüde erkeklerle eşitti. Hun hükümdarı eşi ile beraber toplantılara katılırdı. Kurultayda hatunlar, önemli kararların alınmasında etkili olurdu. Türk kadını, erkekler gibi ata biner ve kılıç kullanırdı

Anadolu'nun Türkleşmesinde Türk kadının büyük rolü vardır. Ahi teşkilatının bir kolu olan **Bacıyan-ı Rum** (Anadolu kadınları) teşkilatı Anadolu'nun Türk yurdu olmasında etkili olmuştur. Bunun yanında kadınlar, vakıflar kurup toplumsal alanda da çalışmalar yapmışlardı. Toplumsal gelişmelerle birlikte kadın haklarında yeterli gelişme sağlanamadı. Selçuklu ve Osmanlı döneminde ise kadınlar sosyal hayatta pek çok vakıf eseri yaparak çeşitli hizmetlerde bulunmuşlardır.

Millî Mücadele yıllarında, erkeği cepheye giden Türk kadını, çocuğunu yetiştirmiş ve evinin geçimini sağlamıştır. Hatta silah ve cephane taşıyarak savaşa katılmıştır. Bu dönem kadınlarına Gördesli Makbule, Tayyar Rahmiye, Teğmen Fatma Hanım vb. örnek verilebilir.

Cumhuriyet Dönemi ve Günümüzde Kadının Yeri

Kadınlar, Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından çıkarılan Medeni Kanun'la (1926) sosyal, ekonomi, hukuk alanlarında önemli haklara kavuştular.

Türk kadını 1930 yılında belediye seçimlerine katılma hakkı elde etmiştir. 1933 yılında muhtar ve ihtiyar kuruluna seçme ve seçilme hakkı, 1934 yılında genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.

Günümüzde ise toplumsal, siyasi ve ekonomik gibi pek çok alanda kadınlar önemli görevler almışlardır. Ancak son yıllarda kadınlara yönelik şiddet olayları ve cinayetler ise artarak devam etmektedir. Kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik zarar veren ya da verebilecek eylemler kadına yönelik şiddet olarak tanımlanır. Pozitif ayrımcılık toplum içinde yeri daha zayıf olanı kollamaktır. Kadına yönelik şiddetlerde pozitif ayrımcılık yapılarak kadınlar korunmalı ve kollanmalıdır.

7. ÜNİTE

KÜRESEL BAĞLANTILAR

MİLLİ DİŞ POLİTİKAMIZ

Ülkeler arasında kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkiler vardır. Ülkeler birbirleriyle olan ilişkilerini belirledikleri dış politika esaslarına göre yürütürler. Ülkemizin dış politikada benimsediği temel ilkeler şunlardır;

Devletlerin eşitliği: Uluslararası ilişkilerde devletlerin siyasi olarak eşit olması

Karşılıklılık (mütekabiliyet): Uluslararası ilişkilerde karşılıklı güven ve saygıyı hedef tutmak

Komşu devletlerle barış içinde yaşama: Komşularımızla ve bütün devletlerle iyi geçinmek

Yurtta barış dünyada barış: Yurtta ve dünyada barış ortamına katkıda bulunmak

Tam bağımsızlık: Millî sınırlar içinde bağımsız yaşamak

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu ilk günlerden itibaren dış politikasında barışı esas almıştır. Yabancı ülke temsilcilerinin ziyareti, elçilik binalarının yapılması, devletlerarası antlaşmalar, uluslararası örgütlere üyelik gibi faaliyetler Atatürk dönemi dış politikamıza örnek teşkil eder.

Türkiye, I. Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası barış ve güvenliği sağlamak, adaletli onurlu ilişkiler sürdürmek amacıyla kurulan **Milletler Cemiyeti**'ne 1932 yılında üye olmuştur.

Aynı işleri yürüten ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan **Birleşmiş Milletlere** ise 50 asil üye arasında yer alarak 1945 yılında üye olmuştur. Günümüzde dünya devletlerinin 189'u bu örgüte üyedir.

1934 yılında Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya ile **Balkan Antantı** imzaladılar. 1937 yılında Türkiye, İran, Irak ve Afganistan, İtalya'nın doğu ülkelerine yönelik politikalarına karşı iş birliği içine girdiler ve **Sadabat Paketi**'ni imzaladılar. Böylece dört ülke arasında dostluk ilişkilerini sürdüreceklerine, birbirlerine saldırıda bulunmayacaklarına ve sınırlarının korunmasına ilişkin anlaşma sağlanmış oldu.

Komşularımız ve Kardeşlerimiz

Mustafa Kemal ATATÜRK 1932 yılında " Komşuları ile ve bütün devletlerle iyi geçinmek Türkiye siyasetinin esasıdır." demiştir. Türk Cumhuriyetleri ile ilgili ticari, sosyal ve kültürel etkileşimlerimizi artırmak amacıyla çeşitli kuruluşlar kurulmuştur. Bu kuruluşlardan bazıları şunlardır:

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

(TİKA): TİKA 24 Ocak 1992 yılında T.C. Dışişleri Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur. Kuruluş amacı özellikle Türk dilinin konuşulduğu ülkeler, komşu ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerle ekonomik, sosyal, kültürel iş birliği oluşturmaktır.

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY):

TÜRKSOY Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye'nin üyeliği ile 2 Temmuz 1993 tarihinde kurulmuştur.

TÜRKSOY'un amacı Türk kökenli ve Türk dili konuşan Türk devletleri ve halklarının birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlamak, kültür ve sanatının korunması, yeniden canlandırılması ve gelişmesi yönünde faaliyette bulunmaktır. Resmî dili Türkçe, yönetim merkezi Ankara'dır.

Türk Konseyi- TDİK (Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi): Türk dili konuşan ülkeler arasında kapsamlı iş birliğini teşvik etmek ve bölgesel ve küresel barışa katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur. Türk Konseyi kapsamındaki iş birliği üye ülkeler arasındaki ortak tarih, kültür, kimlik ve Türk dili konuşan halkların dil birliğinden kaynaklanan özel dayanışma temelinde oluşturulmaktadır.

TRT AVAZ: 21 Mart 2009 tarihinde yayın hayatına başlayan TRT AVAZ Türkiye Cumhuriyeti ile Türkçe konuşan geniş coğrafya arasında bir kültür köprüsü olmayı hedeflemektedir. TRT AVAZ, yayın coğrafyasını oluşturan Türk ve Türk soylu halklar ile kardeş topluluklara yönelik özel içerikli programlar hazırlamaktadır.

Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi: Türkiye ve Kazakistan Cumhuriyetlerinin özerk statüye sahip, ortak devlet üniversitesidir. 6 Haziran 1991 tarihinde, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından kısa bir süre önce Türkistan Devlet Üniversitesi olarak temelleri atılmıştır. İki ülke hükümetleri arasında, Türkistan şehrinde Uluslararası Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi 31 Ekim 1992 yılında kurulmuştur.

Kardeş ve Komşu Ülkelerimizle Ekonomik İlişkilerimiz:

Ülkemizin Türk Cumhuriyetleriyle olan ekonomik ilişkileri her geçen gün gelişmektedir. Ülkemizden çok sayıda iş insanı, bu ülkelerde yatırım yapmaktadır. Bu sayede ticaret ve iş birliği imkânları geliştirilmeye çalışılmaktadır. Türkiye'nin Türk Cumhuriyetlerine ihraç (dış satım) ettiği ürünler; **makine ve elektrikli cihazlar, gıda maddeleri, mobilya, dayanıklı tüketim malları, plastik ürünler, hazır giyim** vb.dir. İthal (dış alım) ettiği ürünler; **petrol, doğal gaz, alüminyum, ipek, ham deri** vb. dir.

TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE İHRACAT VE İTHALAT VERİLERİ	
İhracat Verileri/TL	İthalat Verileri/TL
Azerbaycan 7.800.306.02 Özbekistan 5.033.593.70 Kazakistan 3.678.068.23 Türkmenistan 2.471.530.32 Kırgızistan 1.995.007.12	Azerbaycan 2.003.502.86 Özbekistan 4.208.433.05 Kazakistan 7.777.659.53 Türkmenistan 1.380.663.55 Kırgızistan 250.439.18

Türkiye'nin komşu devletlerden ithal ettiği ürünler; **petrol ve petrol ürünleri, doğal gaz, deri** vb. dir. İhraç ettiği ürünler; **şeker ve şeker ürünleri, otomobil, elektrikli eşya, tekstil ürünleri, kimyasal maddeler** vb. dir.

SINIR KOMŞULARIMIZ İLE İHRACAT VE İTHALAT VERİLERİ	
İhracat Verileri/TL	İthalat Verileri/TL
Yunanistan 11.040.076.59 Bulgaristan 14.124.188.91 Suriye 7.114.907.17 Irak 44.169.600.89 İran 12.660.387.72 Ermenistan 26.45 Gürcistan 6.957.339.23	Yunanistan 11.132.207.23 Bulgaristan 13.232.368.97 Suriye 367.067.81 Irak 7.514.090.57 İran 36.666.354.82 Ermenistan 10.352.53 Gürcistan 1.237.182.88

ALDIKLARIMIZ SATTIKLARIMIZ

Ticaret: Üretilen malların tüketiciye ulaşmasında aracılık yapılması işine denir. İkiye ayrılır.

1) İç Ticaret: Bir ülkenin kendi sınırları içinde yapılan ticarettir.

2) Dış Ticaret: Ülkeler arası mal alım satımıdır. Bu da ikiye ayrılır

a) ihracat: Dış ülkelere mal satılmasıdır.

b) ithalat: Dış ülkelere mal satın alınmasıdır.

Ülkelerin gelişip büyümesi için dış ticarete ihracatının ithalatından fazla olması gerekir. Yani bir ülke dışarıdan fazla mal alıp dışarıya az mal satıyorsa o ülkede **dış ticaret açığı** ortaya çıkar. Bu noktada tüketimin içindeki bireyler olarak alışverişlerimizde ülke içinde üretilen yerli malı ürünleri tüketmemiz ve aynı zamanda millî üretime katkıda bulunmamız ülkemizin gelişmesi açısından önemlidir.

İthal ve İhraç Ettiğimiz Ürünler

Başlıca İthal ve İhraç Ettiğimiz Ürünler	
İthal Ettiğimiz (Aldığımız) Ürünler	İhraç Ettiğimiz (Sattığımız) Ürünler
Otomobil Çeşitli Makineler Uçak Petrol Ürünleri Plastik Ürünleri Eczacılık Ürünleri Tıbbi Malzemeler Elektrikli Cihazlar Kimyasal Maddeler	Hazır Giyim Eşyaları Otomobil Ürünleri Elektronik Eşyalar Demir Çelik Ürünleri Pamuk İpliği Fındık Cam Ürünleri Meyve Sebze

En fazla İthalat ve İhracat Yaptığımız Ülkeler

En Fazla İhracat İthalat Yaptığımız Ülkeler	
En Fazla İhracat Yaptığımız Ülkeler	En Fazla İthalat Yaptığımız Ülkeler
1. Almanya 2. Birleşik Krallık 3. İtalya 4. Irak 5. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 6. İspanya 7. Fransa 8. Hollanda 9. Belçika 10. İsrail	1. Rusya Federasyonu 2. Çin 3. Almanya 4. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 5. İtalya 6. Birleşik Krallık 7. Fransa 8. İran 9. Güney Kore 10. İspanya

Not: İhracat ve ithalat yaptığımız ülkelerin sıralaması yıllara göre değişiklik gösterebilir.

LİDER ÜLKE TÜRKİYE

Ülkemiz “Yurtta Barış Dünyada Barış” ilkesine uygun olarak hem ülkemiz içerisinde hem de diğer ülkelerde bir çok alanda barışı sağlayacak adımlar atmaktadır. Türkiye, dünya ülkeleri arasında millî gelire oranla en fazla yardım yapan ülkedir.

Ülkemizin Jeopolitik Konumu

Ülkemiz jeopolitik konumu itibariyle dünya üzerinde önemli bir konumu sahiptir. Ülkemiz dünyanın en zengin petrol ve doğalgaz yataklarına sahip Ortadoğu ile sanayisi gelişmiş olan Avrupa arasında yer almaktadır. Bu durumda ülkemiz üzerinde gerçekleşecek olan birçok ticari ve ekonomik projenin de içerisinde yer almasını sağlamıştır. Uluslararası boru hattı projeleriyle Orta Asya, Hazar ve Orta Doğu bölgelerinin petrol ve doğal gazını Avrupa'ya ulaştıran Türkiye'nin önemi daha da artacaktır.

Ülkemizin Uluslararası Alanda Üstlendiği Roller

Ülkemiz içerisinde bulunduğu durum nedeniyle çeşitli uluslararası kuruluşların içerisinde yer almasını zorunlu hale getirmiştir. Ülkemizin içerisinde yer aldığı başlıca önemli kuruluş ve projeler şunlardır;

Organisation of Islamic Cooperation

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT): 1969 yılında Fas'ta toplanıp İslam ülkelerini çatısı altında toplamak üzere kurulan 57 üyeye sahip kuruluştur.

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO): Türkiye'nin Kore Savaşı'ndan sonra üyeliğe kabul edilmiştir. Türkiye NATO'ya bağlı olarak Afganistan, Bosna Hersek, Somali gibi ülkelerde barışın sağlanması amacıyla görev almaktadır.

KÜLTÜRÜMÜZE SAHİP ÇIKALIM

Kültür: Bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, geçmişten beri değişerek devam eden, kendine özgü sanatı, inançları, örf ve âdetleri, anlayış ve davranışları ile onun kimliğini oluşturan yaşayış ve düşünüş tarzıdır.

Popüler Kültür: Belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Temel mantığı “kullan at” olan popüler kültür öğelerine, dönemsel olarak ortaya çıkan, çok satan, tüketildikten sonra da ortadan kaybolan her şey girer.

Popüler kültür belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünüdür. Popüler kültürün toplum üzerinde farklı etkileri vardır. Kitleleri farkında olmadan etkisi altına alabilir. Popüler kültür toplumu sürekli tüketime yönlendirir. Kitleleri kendine bağımlı hâle getirebilir. Popüler kültür kitle iletişim araçlarıyla oluşan ve yaygınlaşan bir kültürdür. Popüler kültürün insanları eğitmek gibi bir amacı yoktur.

Popüler kültürün bizi olumsuz yönde etkilemesinin önüne geçmenin yolu iyi bir medya okuryazarı olmak ve bizi “biz” yapan kültürel değerlerimize sahip çıkıp onları yaşamaktır. Popüler kültürün sanal ve gelip geçici, millî kültürümüzün ise gerçek ve kalıcı olduğu bilincinde bireyler olarak hayata katılmamız gerekmektedir.

